

YEREBATAN SARNICI MÜZESİ DAHA DERİNE

İSTANBUL
BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYESİ

İBB
MİRAS

YEREBATAN
SARNICI
MÜZESİ
DAHA DERİNE

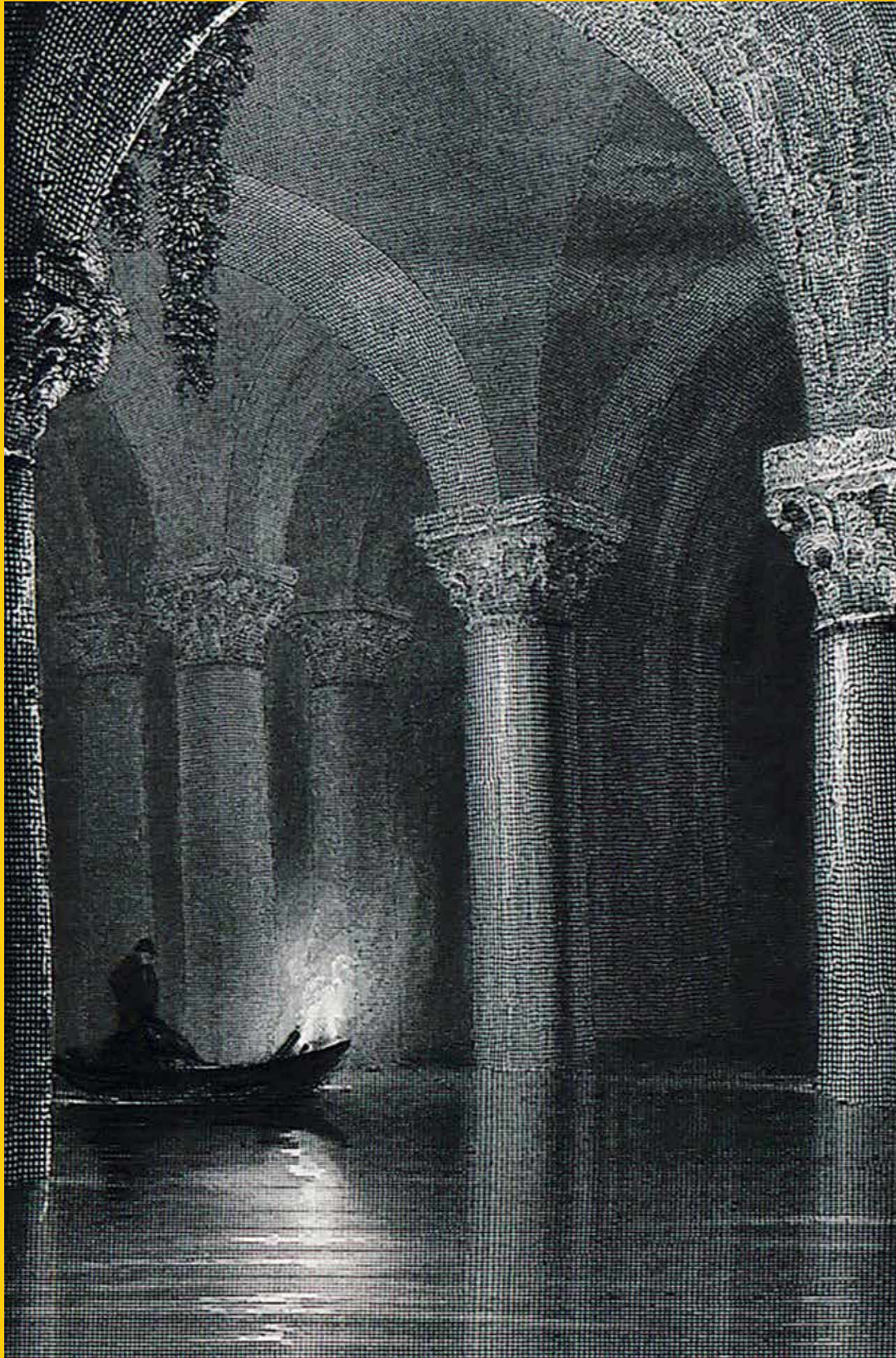
52 basamak
aşağıda
sizi
1500 yıllık
bir tarih
bekliyor.

Roma'dan
Bizans'a,
Osmanlı'dan
Cumhuriyet'e
uzanan
1500 yıllık
bir tanıklık...

Kentin En Büyük Kapalı Sarnıcı

Yerebatan (Bazilika) Sarnıcı, su depolama amacıyla tasarlanmış devasa ölçülerde bir yeraltı yapısıdır. Kapalı sarnıçların en büyüğü olan yapı, 6. yüzyılda Doğu Roma İmparatoru Iustinianus tarafından idare merkezi olan Büyük Saray ve etrafındaki binalara su sağlamak amacıyla kentin anıtsal merkezinde inşa edilmiştir. Yazılı kaynaklara göre Yerebatan Sarnıcı'na su Hadrianus isale hattından gelmektedir.

Yaklaşık **10.000 m²** alan kaplayan sarnıç, 140 m. uzunluğunda ve 65 m. genişliğinde olup 80.000 m³ su depolayabilme kapasitesine sahiptir. Tonozları **336** mermer sütun taşır. Sütun başlıklarının 98'i Roma coğrafyasında yaygın şekilde kullanılan Korint üslubunda, geri kalan kısmı ise bezemesizdir. Başlıkların çoğunun sarnıçla çağdaş oldukları, yalnızca Korint üslubundaki başlıkların bir kısmının kentteki mevcut stoklardan sağlandığı anlaşılıyor. Başka yapılardan getirilerek Yerebatan'da yeniden kullanılan bezemeli mimari elemanlardan en tanınmışları, sütun kaidesine dönüştürülmüş Medusa başı kabartmalı bloklar ve üzerlerine yerleştirilmiş postamentlerdir. "**Gözyaşı sütunu**" olarak tanınan, stilize ağaç gövdesi bezemeli sütun da kentteki bir başka yapıdan taşınarak sarnıçta yeniden işlevlendirilmiştir. Her iki mimari öğenin de 4. yüzyıla tarihlendiği kabul edilir.

Osmanlı döneminde onarılarak kullanılmaya devam eden yapıyı 16. yüzyılda İstanbul'un antik topografyasını araştırmak üzere kente gelen Petrus Gyllius incelemiştir, yapının üzerindeki evlerde yaşayan İstanbulluların sarnıca açılan kuyulardan kovalarla su çekmelerinin yaygın bir uygulama olduğunu aktarmıştır.

Osmanlı'da, III. Ahmet döneminde mimar Kayserili Mehmet Ağa tarafından ilk kez, II. Abdülhamid döneminde ise ikinci kez onarım gören Yerebatan Sarnıcı, ilerleyen yıllarda da onarımdan görmeye devam etti. 1955-1960 yıllarında kırılma riski altındaki 9 sütünü kalın bir beton tabakasıyla kaplandı. 1985-1987 yılları arasında İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin gerçekleştirdiği kapsamlı onarım ve temizlik çalışmalarında, Yerebatan'ın en önemli simgesi olan Medusa başları keşfedildi. Sütun kaidesi olarak kullanılan Medusa başlarından yapının batısında konumlanmış olanı ters, doğusundaki ise yatay olarak durmaktadır. Restorasyon sonrası 1987 yılında İBB tarafından müze olarak ziyarete açılan görkemli yapı, zaman içinde çeşitli ulusal ve uluslararası etkinliklere ev sahipliği yaptı.

“Kovalarla su çekerler; hatta sarnıç içerisinde kürek çekip kandillerle ışıklandırır ve balık avlarlar. Kuyulardan sarnıç içerisine hava ve ışık sızmakta, balıklar ışığın altında yüzmektedirler.”

Petrus Gyllius

Su ve İstanbul

“Şehrin her yerinde su depoları, çeşmeler ve her türden büyük sarnıçlar, tatlı ve bol su kaynakları vardır. Bu sular her yerden hem yakınlardaki hem de uzaklardan hiç de önemsiz olmayan zorlamalarla ve tabiatı dönüştürerek kente getiriliyordu. Kaçınılmaz ihtiyaçlar imparatorluk kentine hizmet etmeyi mecbur kılmaktadır. Ve her halükarda bir kısmı gizli fakat bir kısmı çok açık her yol ve hünerle bu suların kent içerisinde “hava nehirlerinde” azametli bir şekilde akışını görüp hayran olabiliriz. Ayrıca pek çok büyük ve güzel hamamın verdiği keyif vardır, her tür ustaca cihazlarla donanmış bu hamamları tasvir etmeye gücüm yetmez, fakat kendinizin bunları tecrübe etmenizi ve görmenizi tavsiye edebilirim.”

Theodore Metochites (1270-1332)

Byzantios

İstanbul, üç tarafı denizle çevrili, ulaşım ağlarıyla ticaret potansiyeli yüksek, mükemmel savunma sistemine sahip bir şehirdi. Ancak içme suyu bakımından kaynakları oldukça yetersizdi. Kentte ilk su sisteminin inşası Roma imparator Hadrianus'a (h. 117-138) atfedilir. I. Konstantinos'un (h. 306-337) Byzantion'u Doğu Roma İmparatorluğu'nun başkenti ilan edişiyile artan nüfus ve yapılaşma, bugün Bozdoğan (Valens) Kemerinde sadece ufak bir kısmını gördüğümüz, antik dünyanın en kapsamlı hidrolik mühendislik sisteminin inşasına vesile olmuştur. Olasılıkla, İmparator Valens'ten de (h. 364-378) önce II. Konstantios (h. 337-361) zamanında yapımına başlanan sistem, Trakya'daki Ergene, Binkılıç, Karamandere, Alibey derelerinden, tamamı 592 km'yi bulan kemerler ve kanallar aracılığıyla şehre su temin ediyordu. Şehre su taşıyan şebekelerin diğer iki kaynağı da Halkalı ve Belgrad Ormanları'ndaydı. Kente varan su, Suriçi bölgesinin yüksek yerlerindeki açık ve kapalı sarnıçlarda toplanarak veya doğrudan kanallar içine yerleştirilmiş pişmiş toprak ve kurşun borular yardımıyla devlet kurumlarına, hamamlara ve çeşmelere dağıtılıyordu. Yerebatan Sarnıcı gibi büyük su depoları, doğrudan Bizans Büyük Saray bölgesine su sağlamak için inşa edilmişlerdi.

Kentin Yeni Sahibi ve Süregelen Su Sistemi

“Meğer İstanbul’a eski mamurluk devrinde, altı-yedi günlük yoldan su getirilirmiş. Eski su yolları bulundu. Dağları delip zemine müvazi derelerden, tak ve kemerler vasıtasıyla, nehirler akıtmışlar. Fakat bütün bu eserler bakımsızlık ve tabiatın tesiri ile harap olmuş.

Sultan bunların imarı için bilgin mühendis ve ustalar getirtip, göçmüş taklarını, kaybolmuş yollarını yeniletti. Bu arada yollar üzerinde nice kaynaklar bulundu ve coşkun bir nehir halinde bütün yayla suları şehre getirildi.

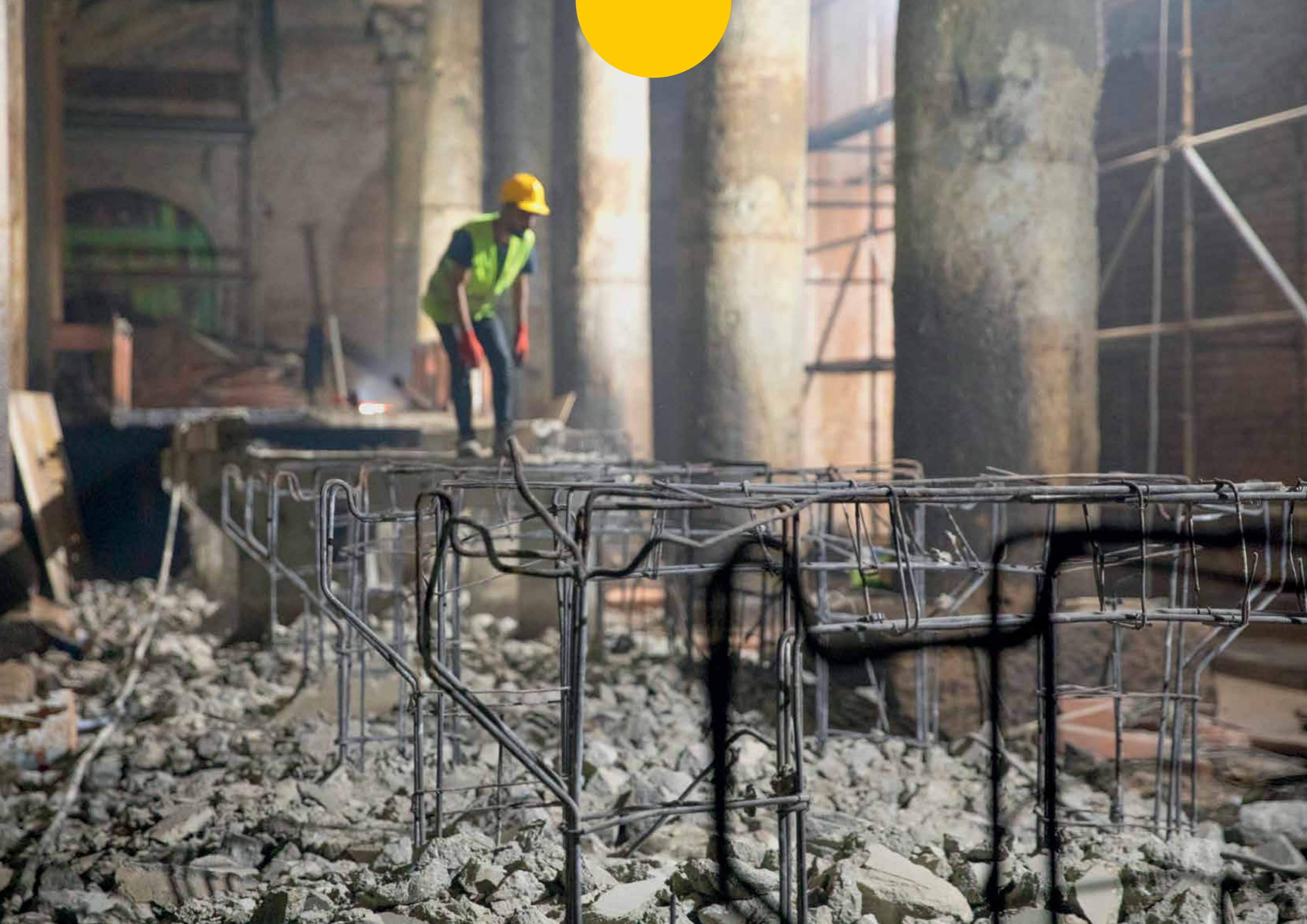
Getirilen bu su, saraylara, hamamlar ve mahallelere taksim edildi. Ayrıca müsait bir kemere kırk çeşme yaptırıldı.”

Tursun Bey (1499-1500)

Tarih-i Ebü'l-Feth

İstanbul 1453 yılında fethedildiğinde, Fatih Sultan Mehmed’in (h. 1444-1446; 1451-1481) ilk işlerinden biri özellikle Halkalı su şebeke sistemini onarmak olmuştu. Bu dönemde, Bizans İmparatorluğu’ndan kalan su sistemine eklenen yeni hatlar inşa edildi. 16. yüzyılda ise Mimar Sinan Belgrad Ormanları’ndan kente su getiren Kırkçeşme tesislerini tasarladı. Bu su hatlarının kente yakın konumları olası saldırılara karşı savunmayı da kolaylaştırıyordu. Zaman içinde Kasımpaşa, Galata, Beyoğlu, Fındıklı, Beşiktaş bölgelerindeki artan ihtiyaçtan dolayı, I. Abdülhamid (h. 1774-1789) Bahçeköy’den Taksim’e su taşıyan isale hattını yaptırdı. 19. yüzyılın sonlarında ise II. Abdülhamid’in (h. 1876-1909) girişimiyle kurulan Fransız menşeli Dersaadet Anonim Su Şirketi, Terkos su hattını modern teknolojiyle donatarak kente ilk kez bir pompa istasyonu aracılığıyla basınçlı su vermeye başladı. Cumhuriyet yönetimi, şirketi 1932’de satın alarak faaliyetlerini İstanbul Sular İdaresi’ne devretti.

Restorasyon Süreci: İBB Miras Neler Yaptı?

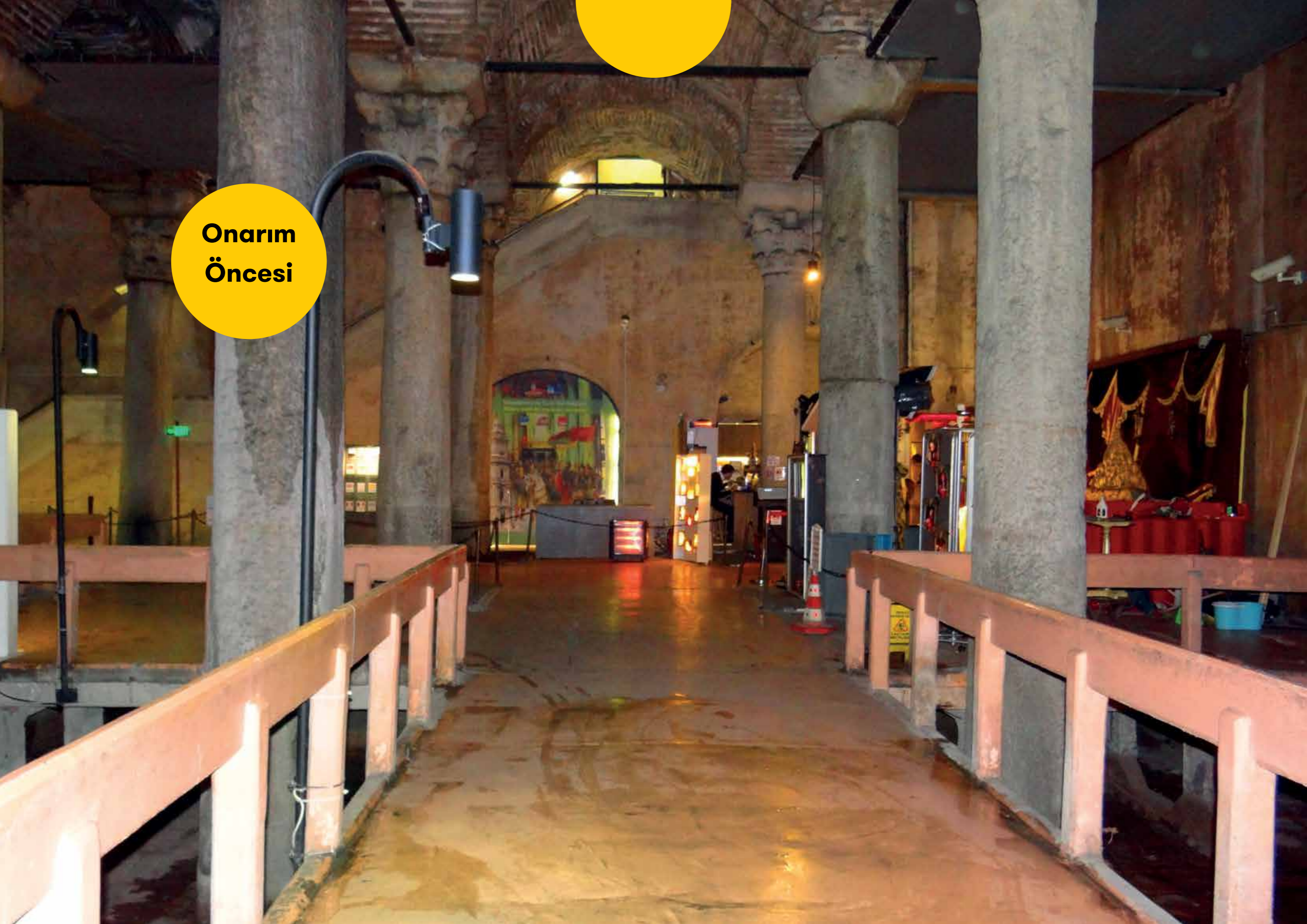
İmparatorluklar başkenti İstanbul'un binlerce yıllık çok katmanlı tarihinden bugünlere ulaşan en önemli izlerden biri olan Yerebatan Sarnıcı Müzesi, **İBB Miras** ekipleri tarafından uygulanan tarihinin en kapsamlı restorasyonu ile gelecek yüzyıllara da tanıklık etmek üzere koruma altına alındı.

Yerebatan Sarnıcı Müzesi'nde son restorasyon çalışmaları, 2016 yılında, 08.08.2012 tarihli ilgili Koruma Kurulu'nca onaylanmış projeler doğrultusunda başlamıştı. 2019 yılının sonuna kadar restorasyon kararları alınamaması nedeniyle restorasyon süreçleri de ilerletilememiş durumdaydı.

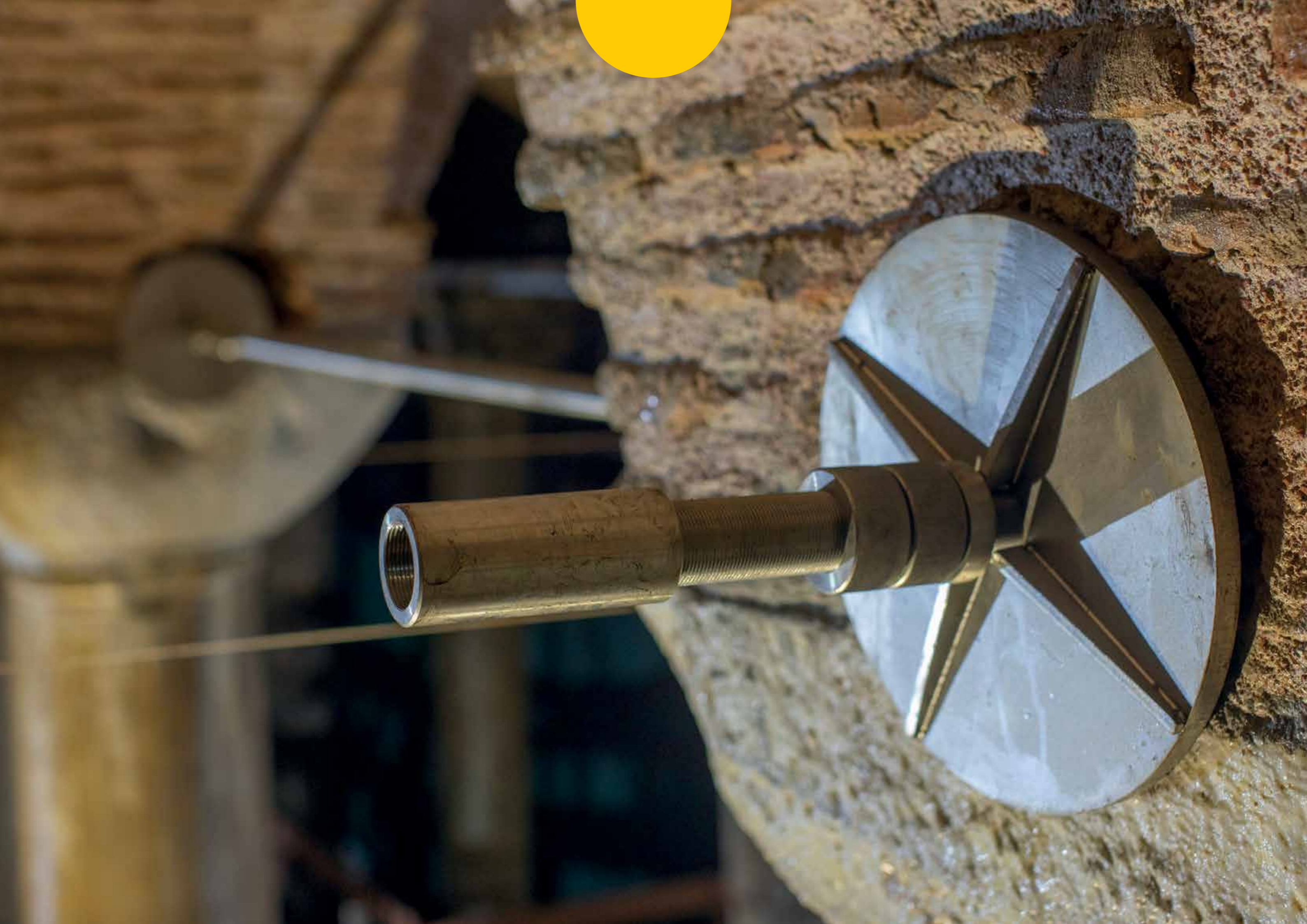
**Onarım
Öncesi**

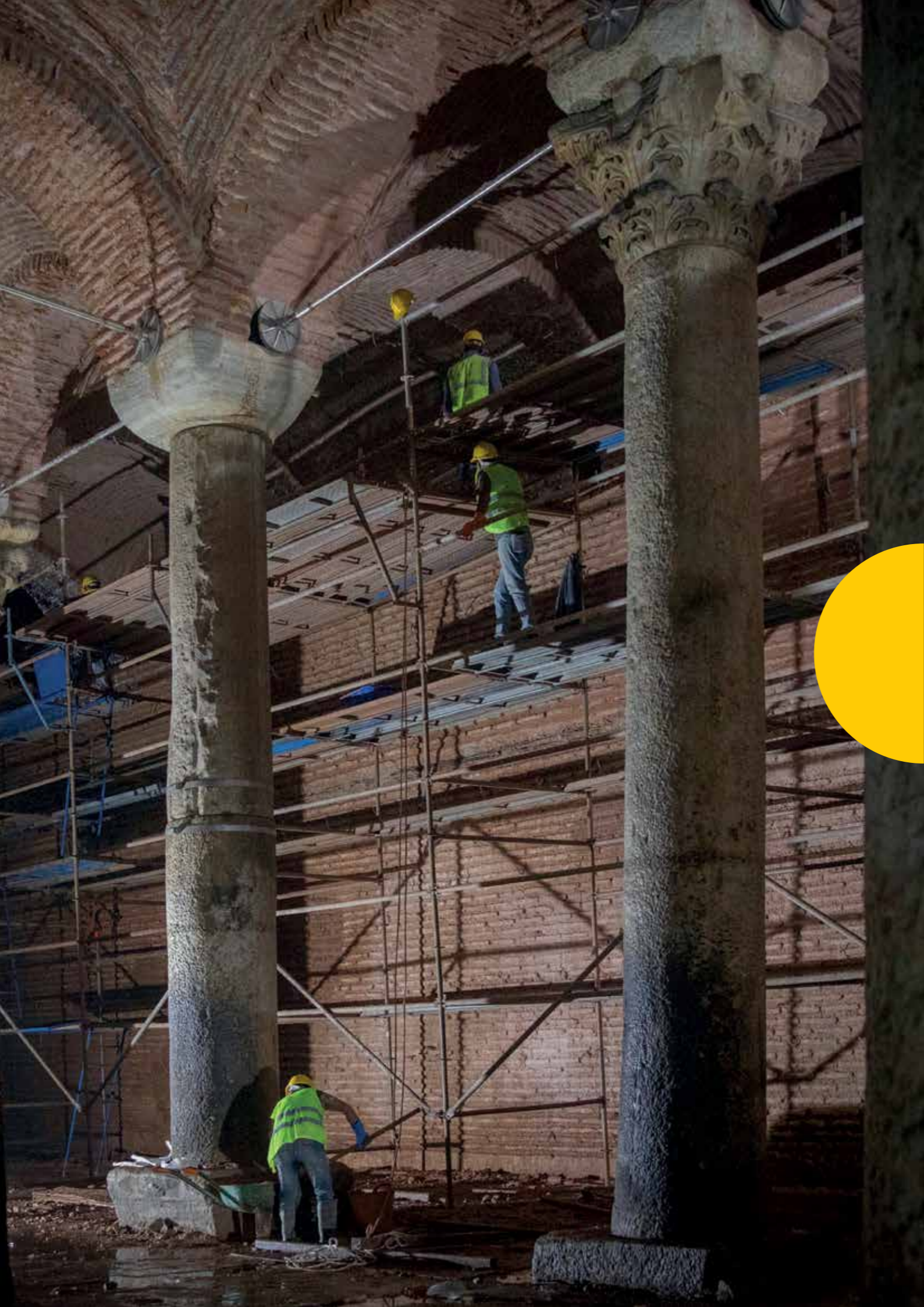

**Onarım
Öncesi**

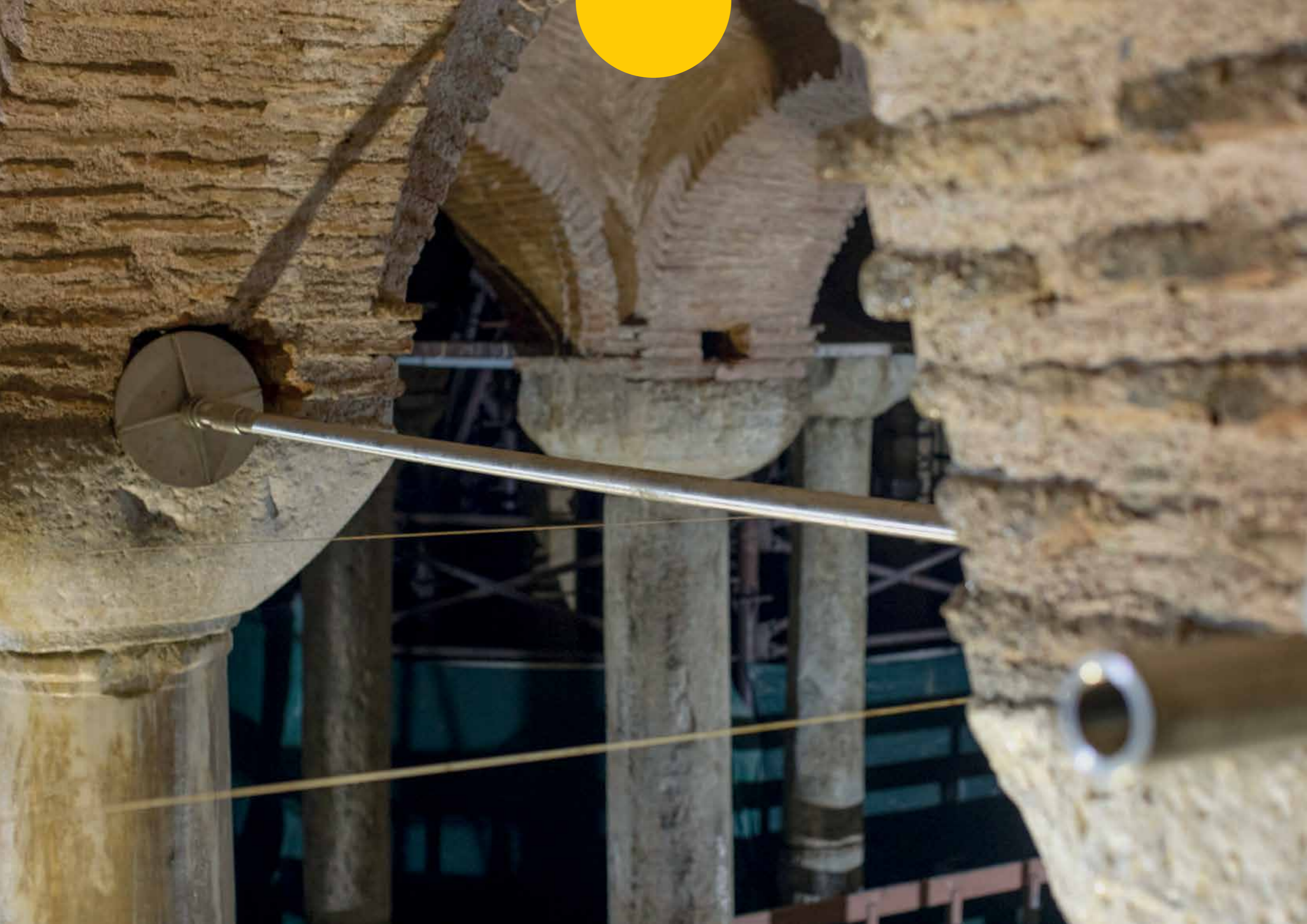

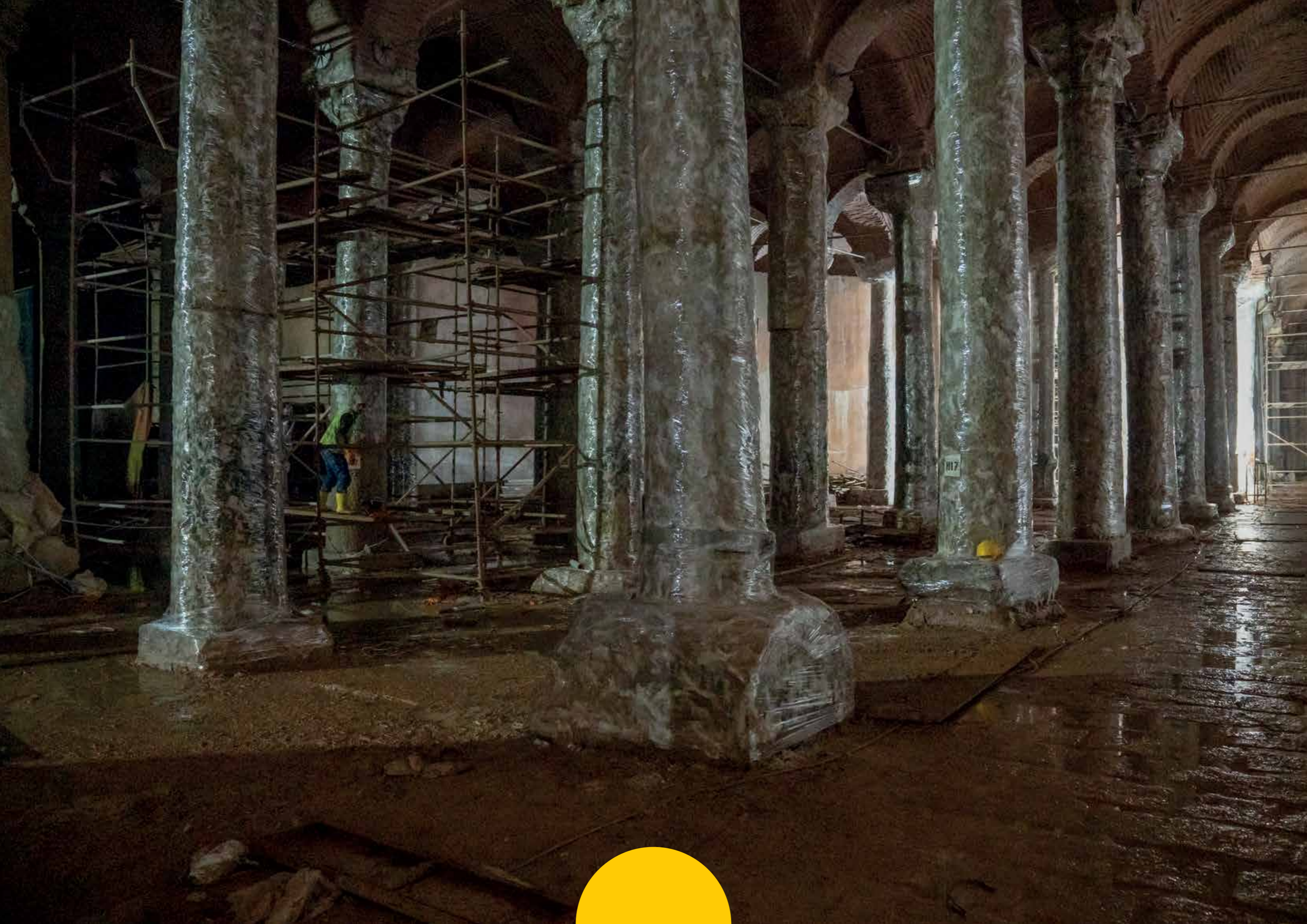

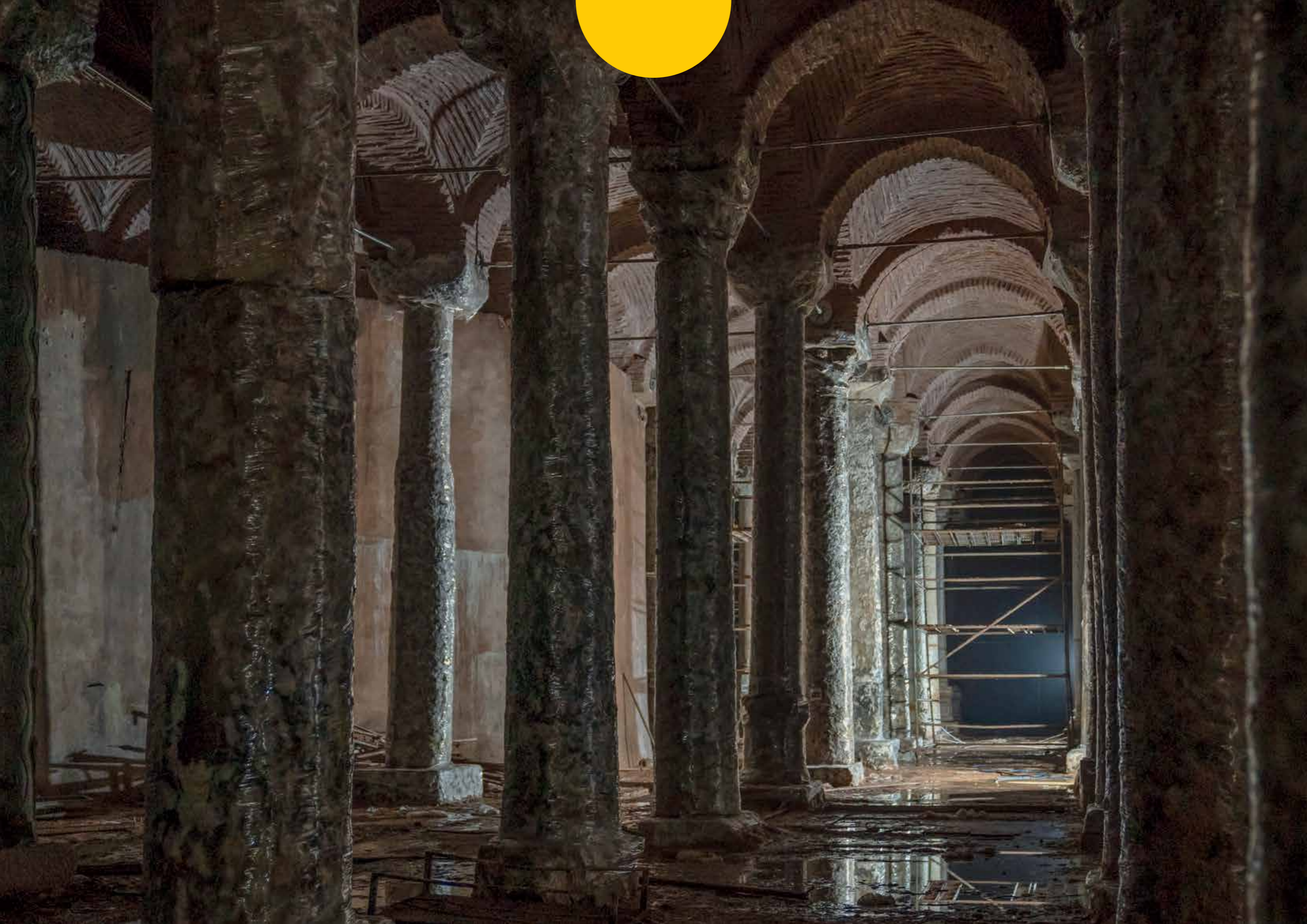
2020 yılında %10 gerekleŒme oranıyla restorasyon alıŒmalarını devralan İBB Miras ekipleri, raspa alıŒmaları sırasında mevcut gergi demirlerinin sütun ilerinde devam etmediğini ve yapının beklenen İstanbul depremine dayanıklılığının yeterli olmadığını ortaya çıkardı.

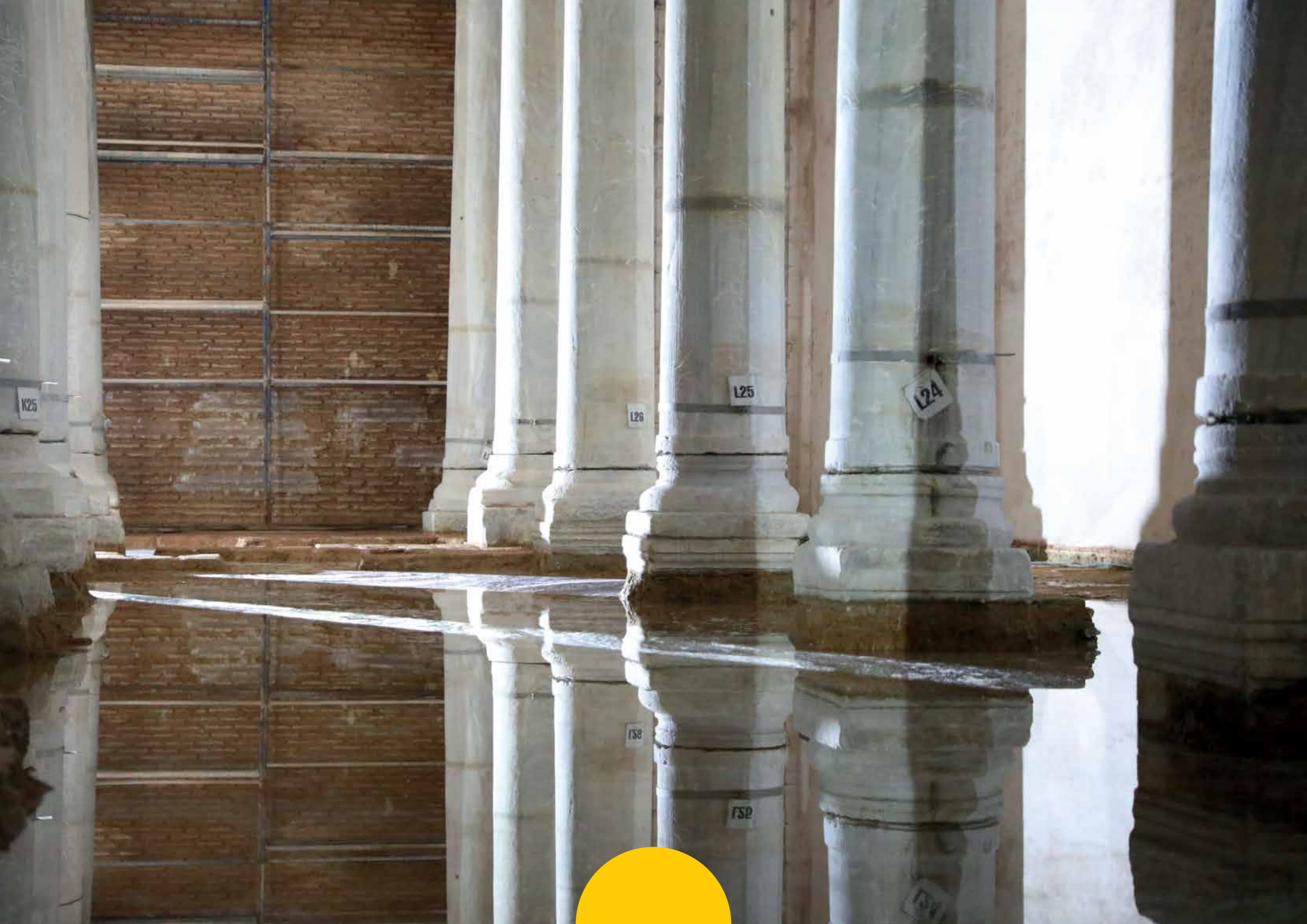
Ardından büyük İstanbul depremi göz önüne alındığında statik olarak ciddi risk altında olduğu kaydedilen Yerebatan Sarnıcı için yeni bir statik proje hazırlanarak 23.10.2020 tarihinde İstanbul IV Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüđü'ne iletildi.

Söz konusu statik proje için uzman bilim kurulu tarafından hazırlanan "Deđerlendirme Raporu" da Bilimsel DanıŒma Heyeti grŒ ile Koruma Kurulu'na sunuldu ve 68 gün sonunda 30.12.2020 tarihinde onaylandı.

K25

L26

L25

L24

L26

L25

L24

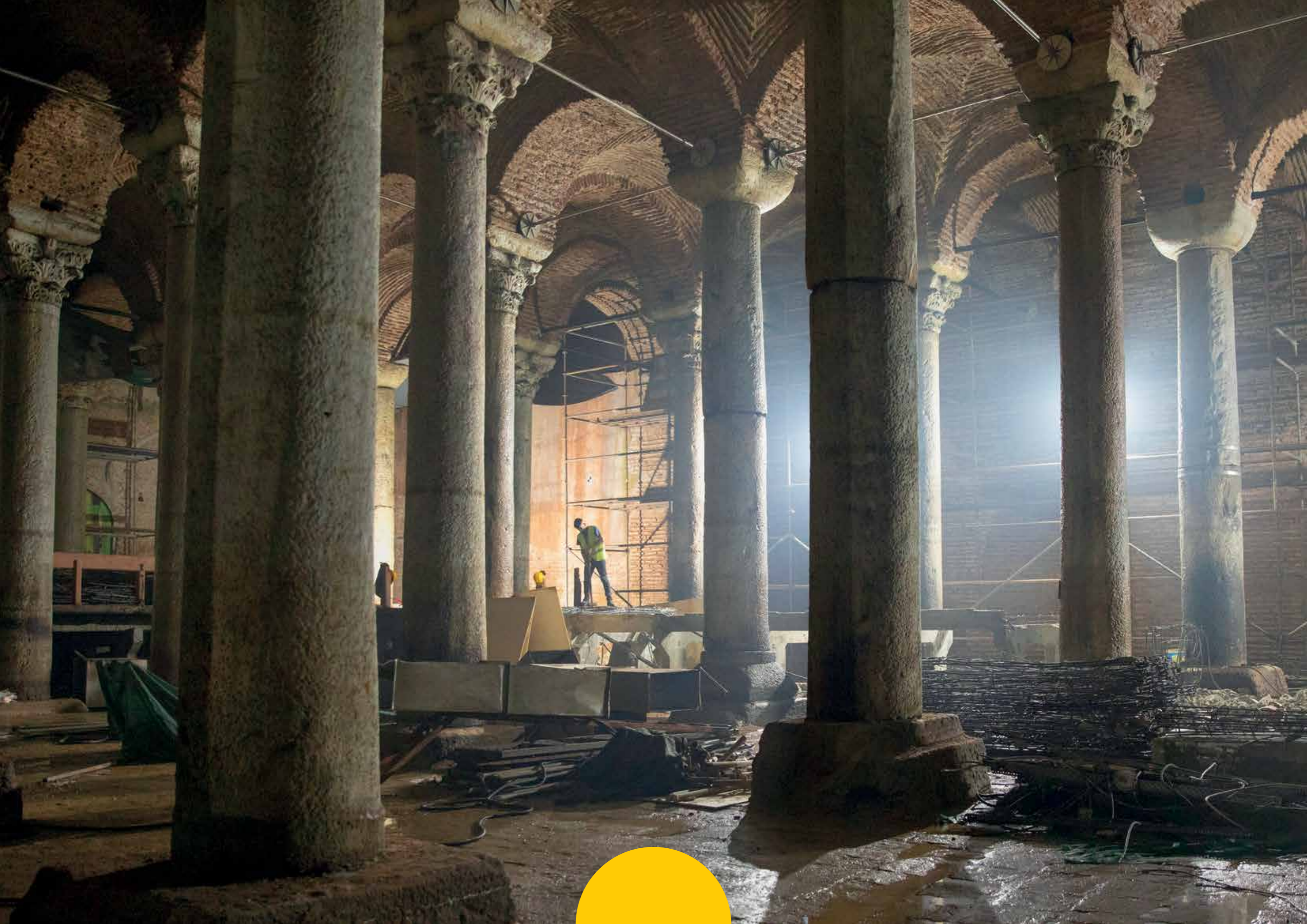

İBB Miras ekipleri, onaylı proje doğrultusunda mevcutta birbiri ile bağlantısı olmayan ve deprem dayanımı zayıf dikdörtgen kesitli gergi demirlerini söküp paslanmaz çelik ve ince kesitli modern bir gergi sistemi oluşturdu. Bu gergiler kesintisiz bir şekilde sürekli bir halde bütün sütunları ve beden duvarlarını bağlayarak beklenen İstanbul depreminden Yerebatan Sarnıcı'nın hasarsız veya az hasarlı çıkmasını sağlayacak. 1500 yıllık yapıda geri alınabilir şekilde uygulanan güçlendirmeyle yapı binlerce yıl daha yaşabileceği bir müdahaleye sahne oldu.

İBB Miras ekiplerinin "bilimsel restorasyon" ilkesiyle hayata geçirdiği restorasyon çalışmalarıyla Yerebatan Sarnıcı'nın 1500 yıllık tuğlaları üzerinde yer alan 50 cm kalınlığındaki beton tabakayı temizledi. Sarnıçtan toplam 1600 m³ çamur çıkarıldı ve sarnıcın özgün döşemesi gün yüzüne çıkmış oldu.

Restorasyon uygulamaları sırasında zemin üzerinde yük oluşturarak olumsuz etki yaratan, 2 m. yüksekliğindeki mevcut betonarme yürüyüş yolu da kaldırılarak yerine yapının kimliğiyle uyumlu, modüler çelik malzemedan oluşan daha hafif ve zemin kotuna daha yakın bir yürüyüş yolu platformu hazırlandı.

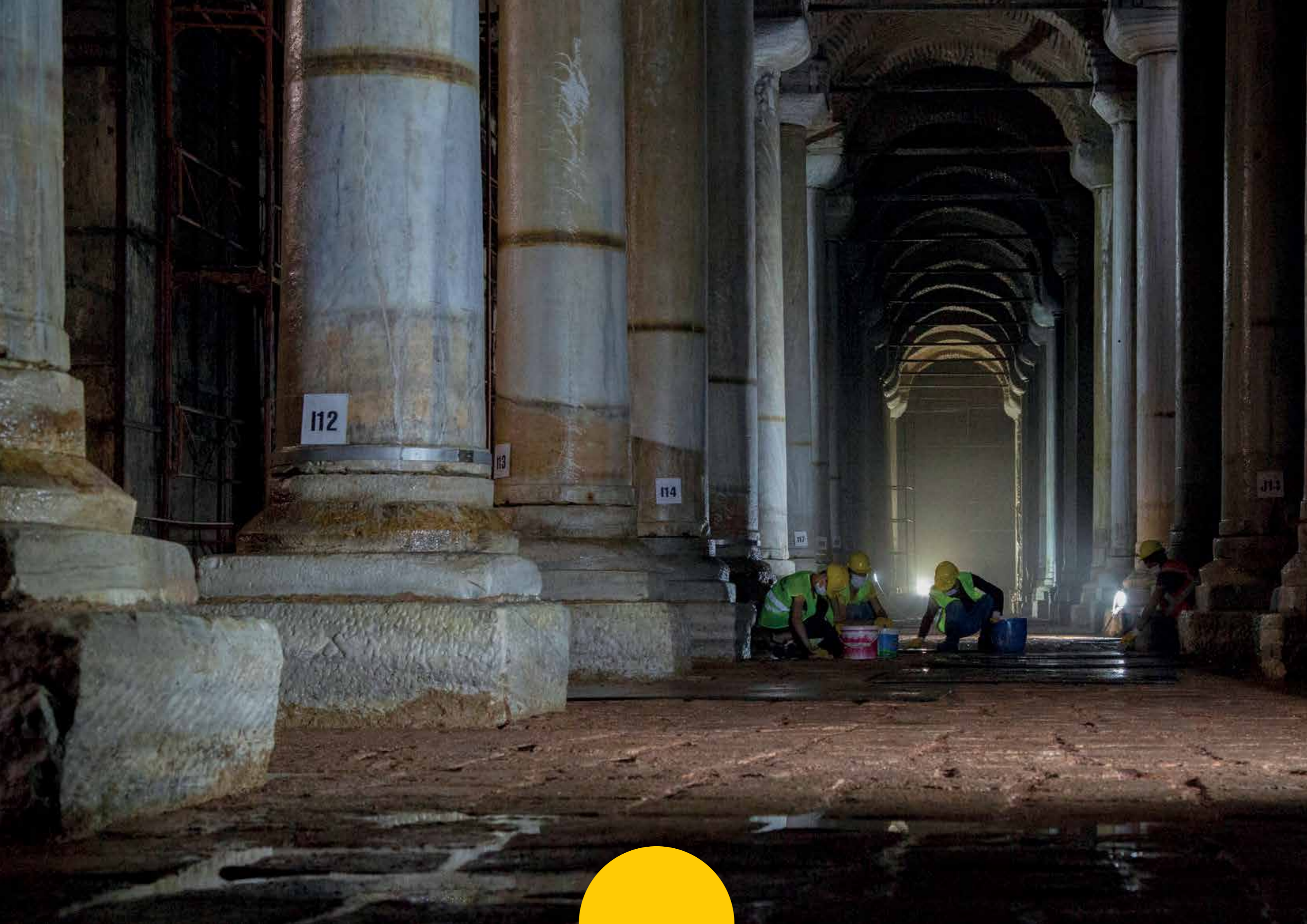

700 kamyon betonun itinalı bir şekilde uzaklaştırıldığı müdahale sonrasında alana kazandırılan yeni yürüyüş yolu, sarnıçla izleyici arasındaki mesafeyi kısaltarak, yapının derinliğini hissettiren; heybetli yüksekliğini deneyimleme fırsatı sunan; sütunlarla, zeminle ve suyla bütünleşmiş yapının özgünlüğü ortaya çıkarılmıştır. Sarnıç yapısının kendine özgü etkileyici mimarisini destekleyerek ön plana çıkarma çabasıyla gerektiğinde yapıdan kolayca uzaklaştırılabilecek mimari ögeler ekleyerek yapının tarihi dokusuna olabildiğince az dokunarak restorasyon uygulamasını gerçekleştirildi.

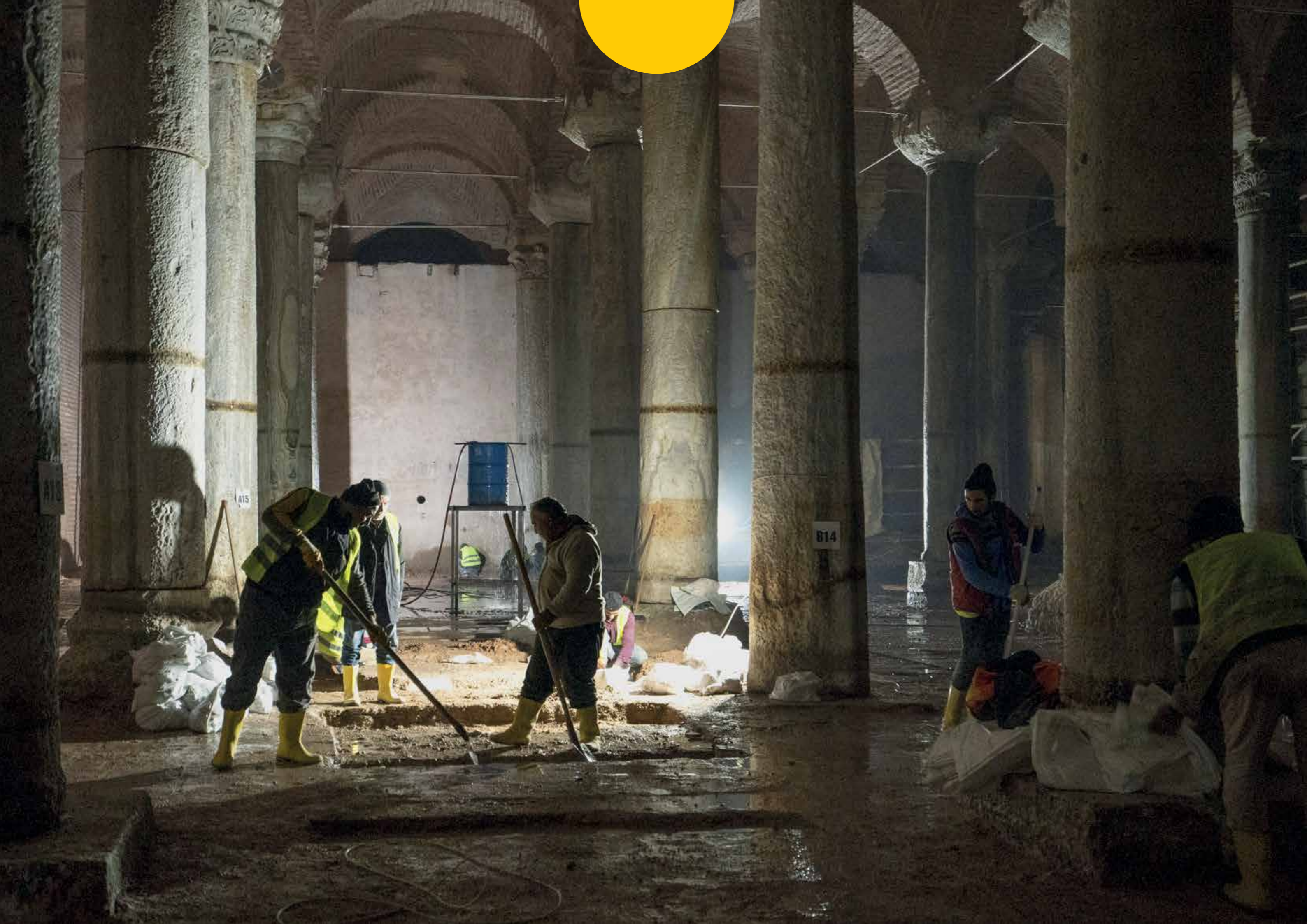
112

113

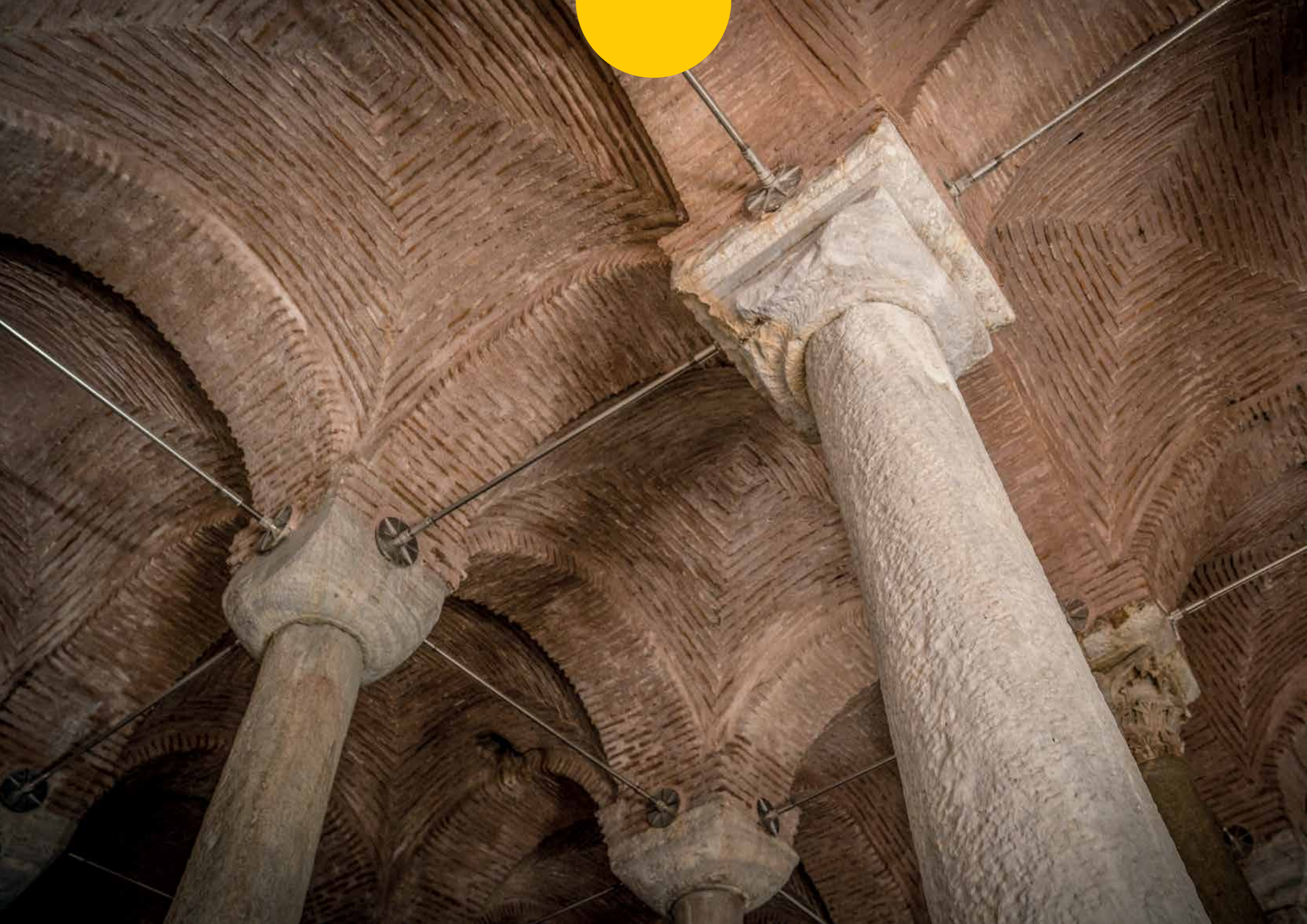
114

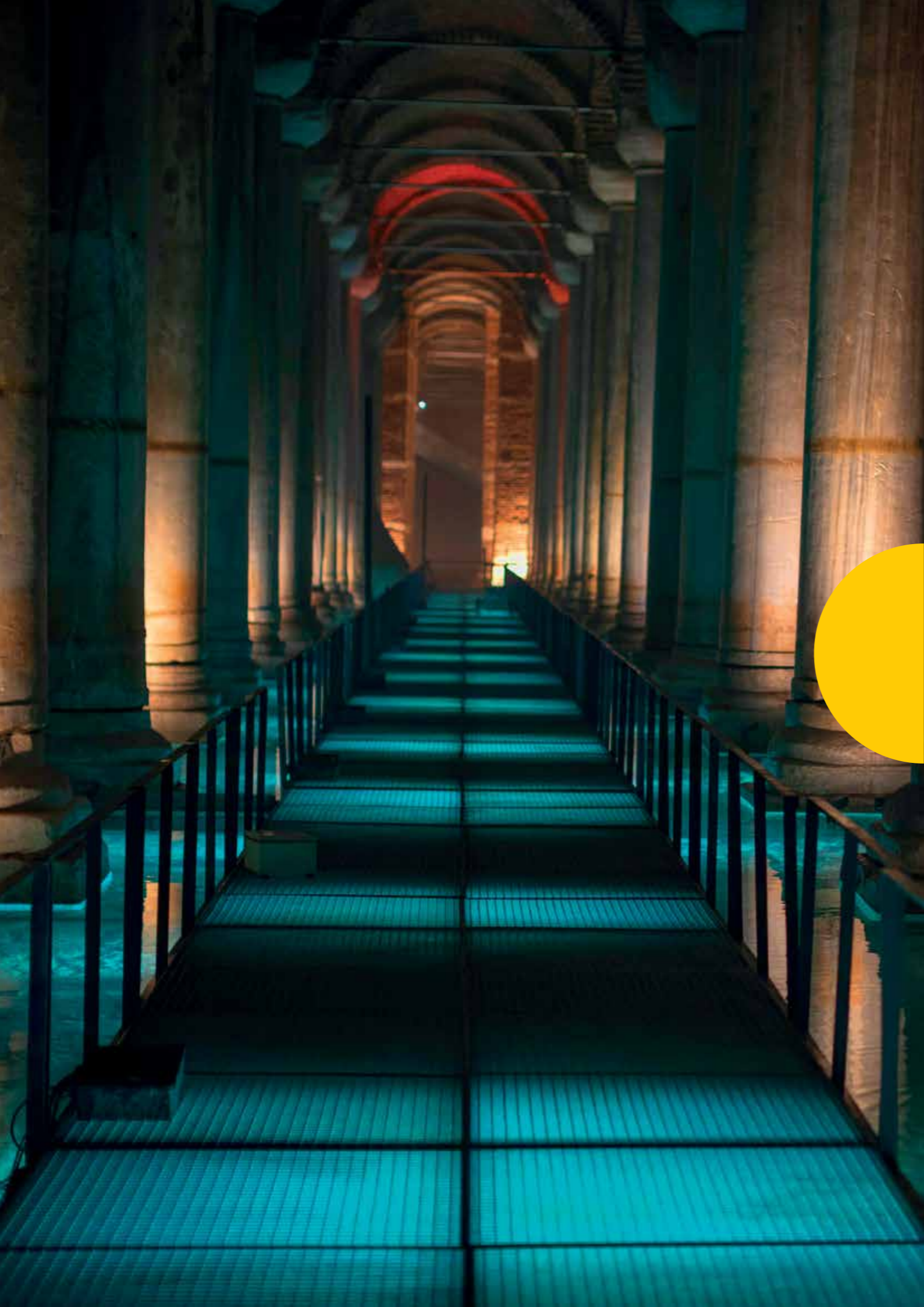
117

115

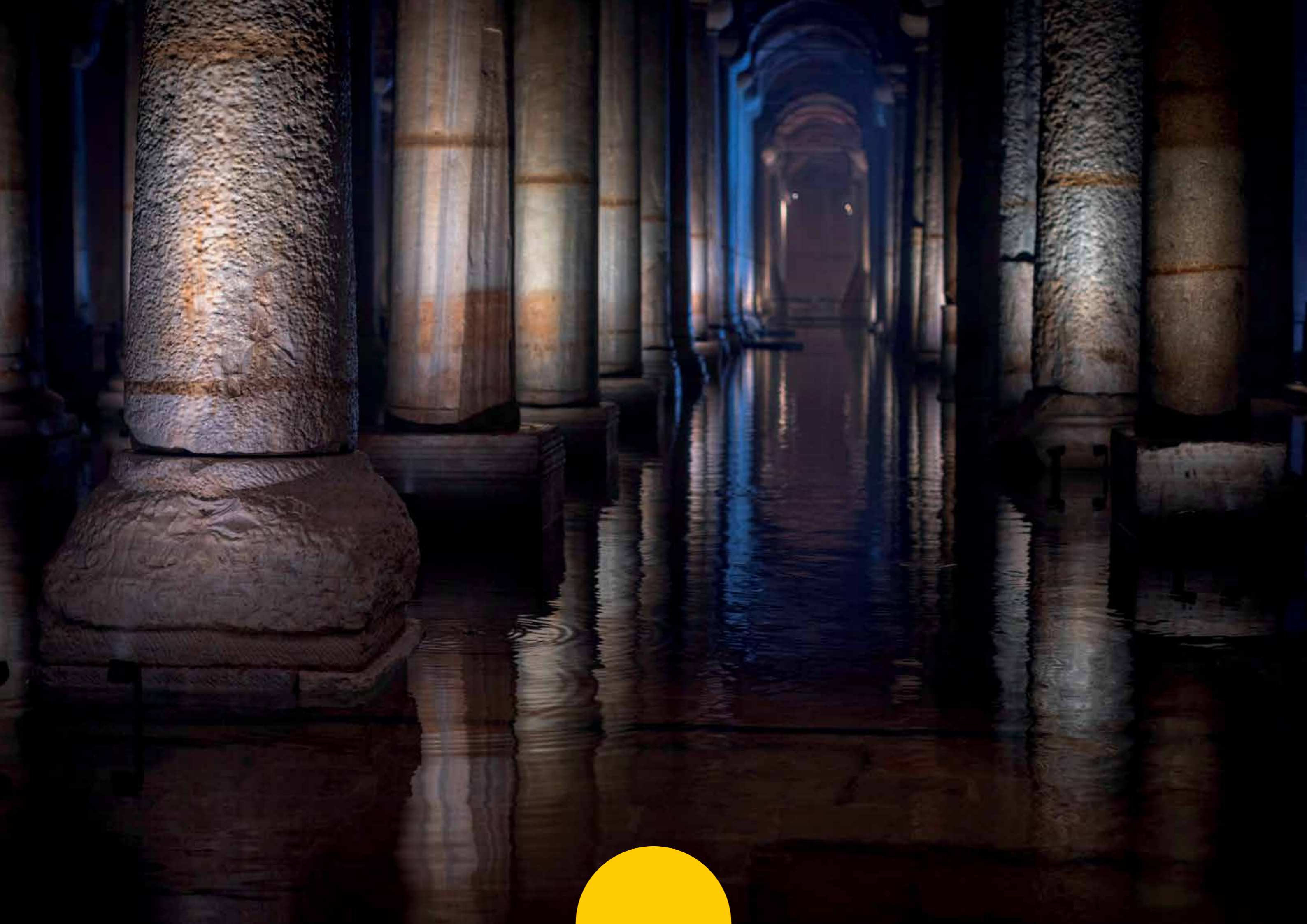

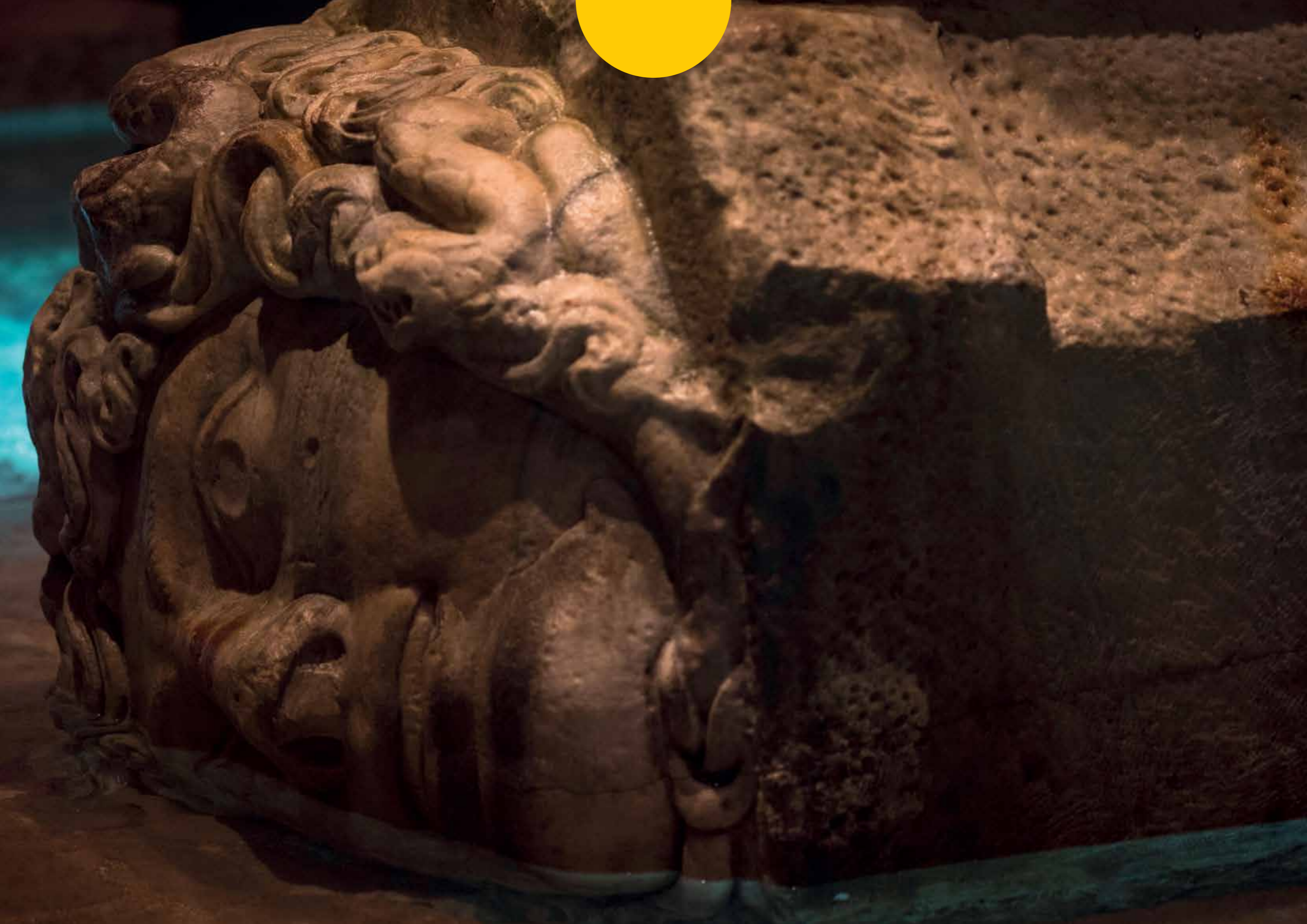

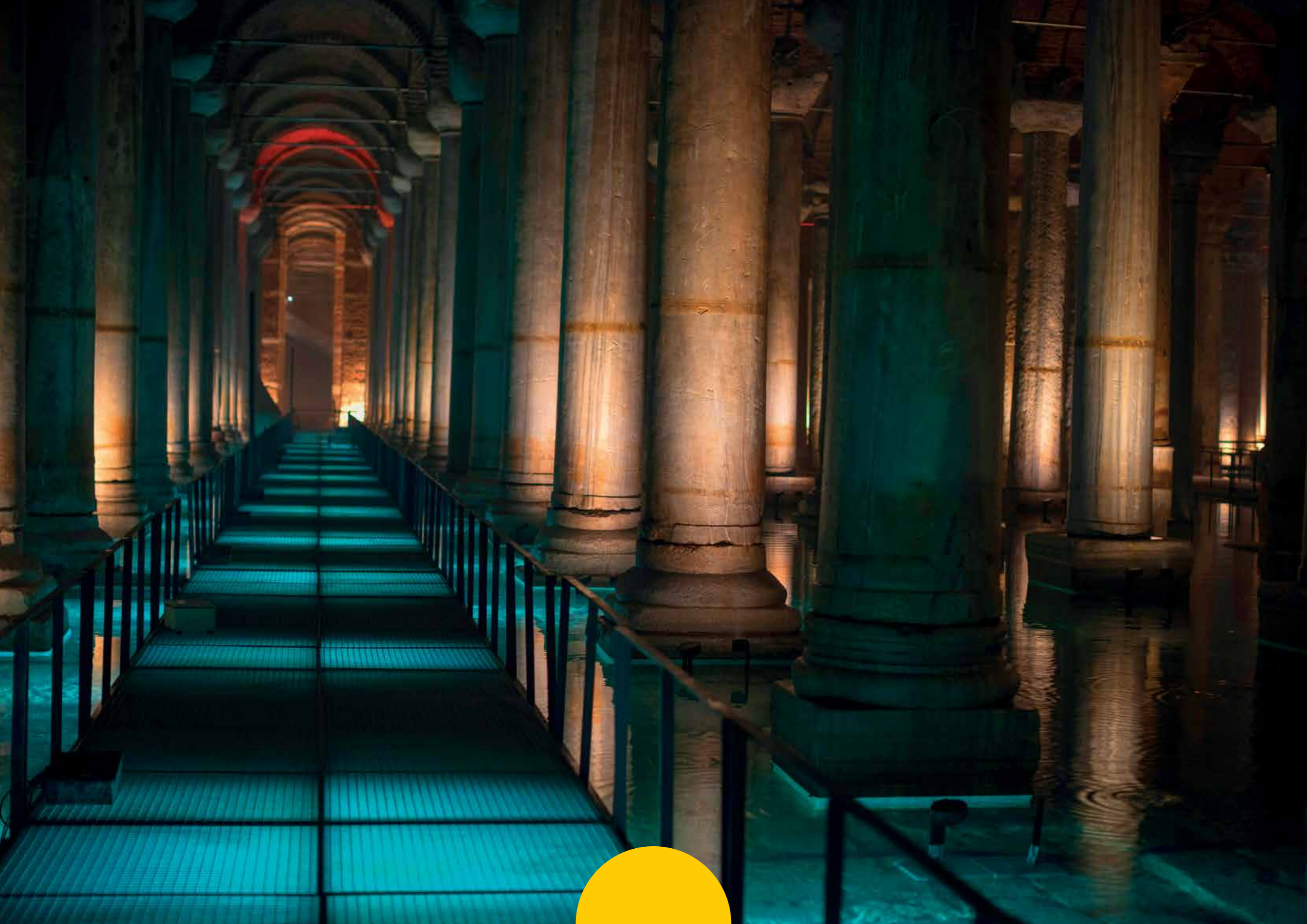
Çağdaş Müzecilik Anlayışı

Bilimsel restorasyon ilkeleri ve çağdaş müzecilik anlayışı doğrultusunda, Yerebatan Sarnıcı Müzesi'nin insanların ilham alacağı, tarihe, geleceğe ışık verecek şekilde sanata ve insanlığa hizmet etmesi gerekiyor.

Bu kapsamda Yerebatan Sarnıcı, kültür ve sanat performanslarının sergileneceği bir alan ve Türkiye'nin kültür sanat potansiyellerini gösterebileceğimiz bir platform olarak çağdaş müzecilik yaklaşımıyla tüm insanlıkla buluşuyor.

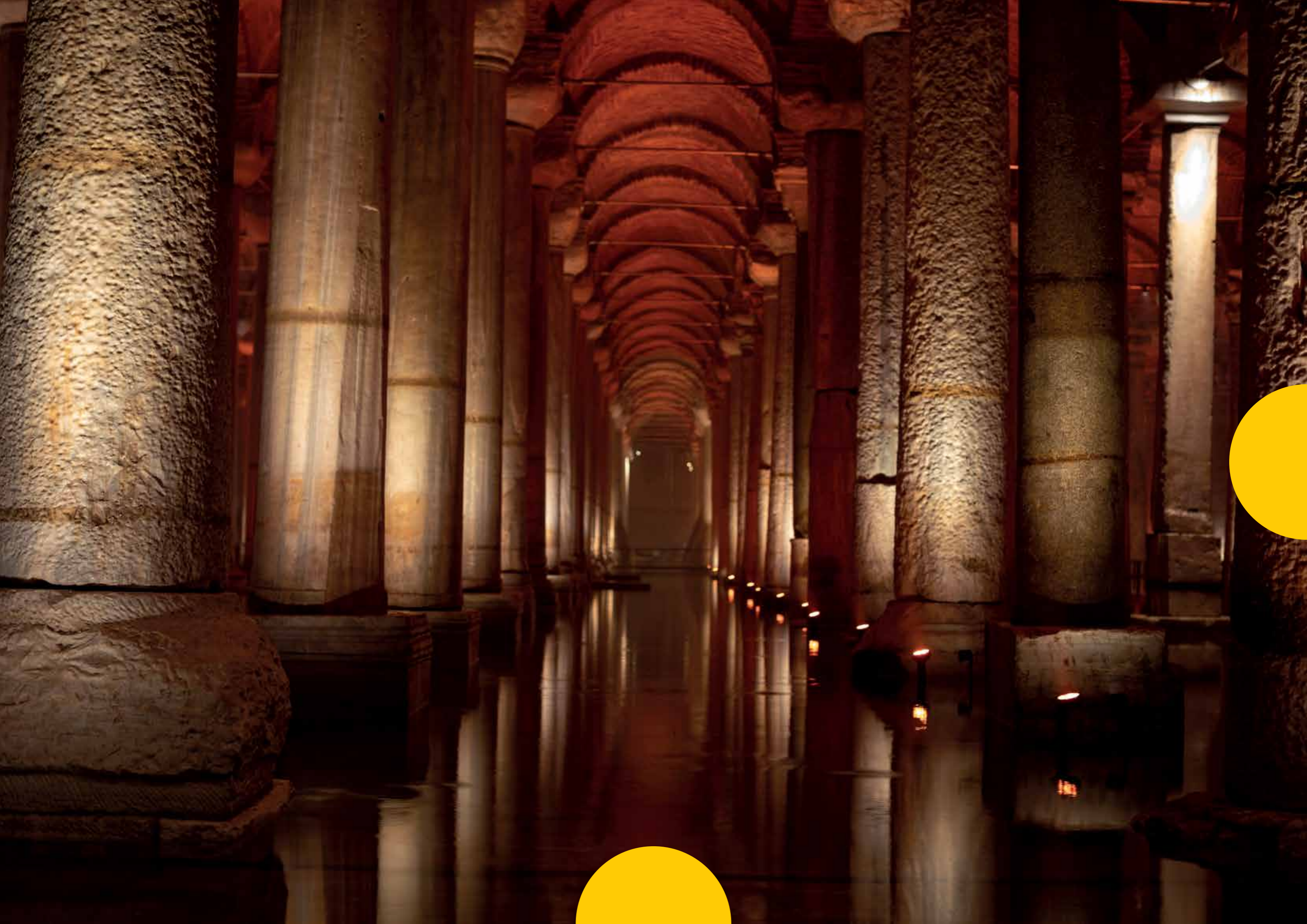

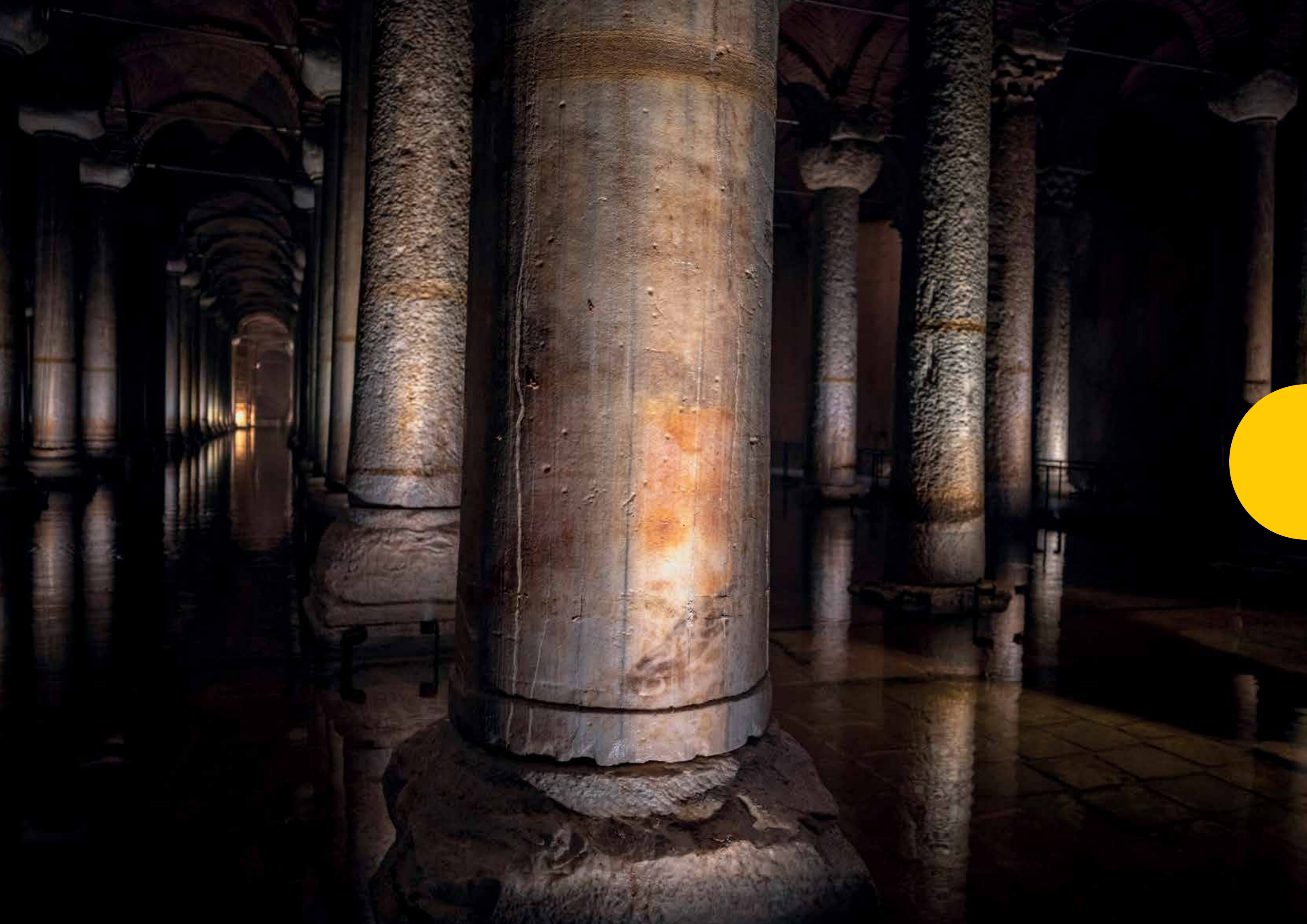

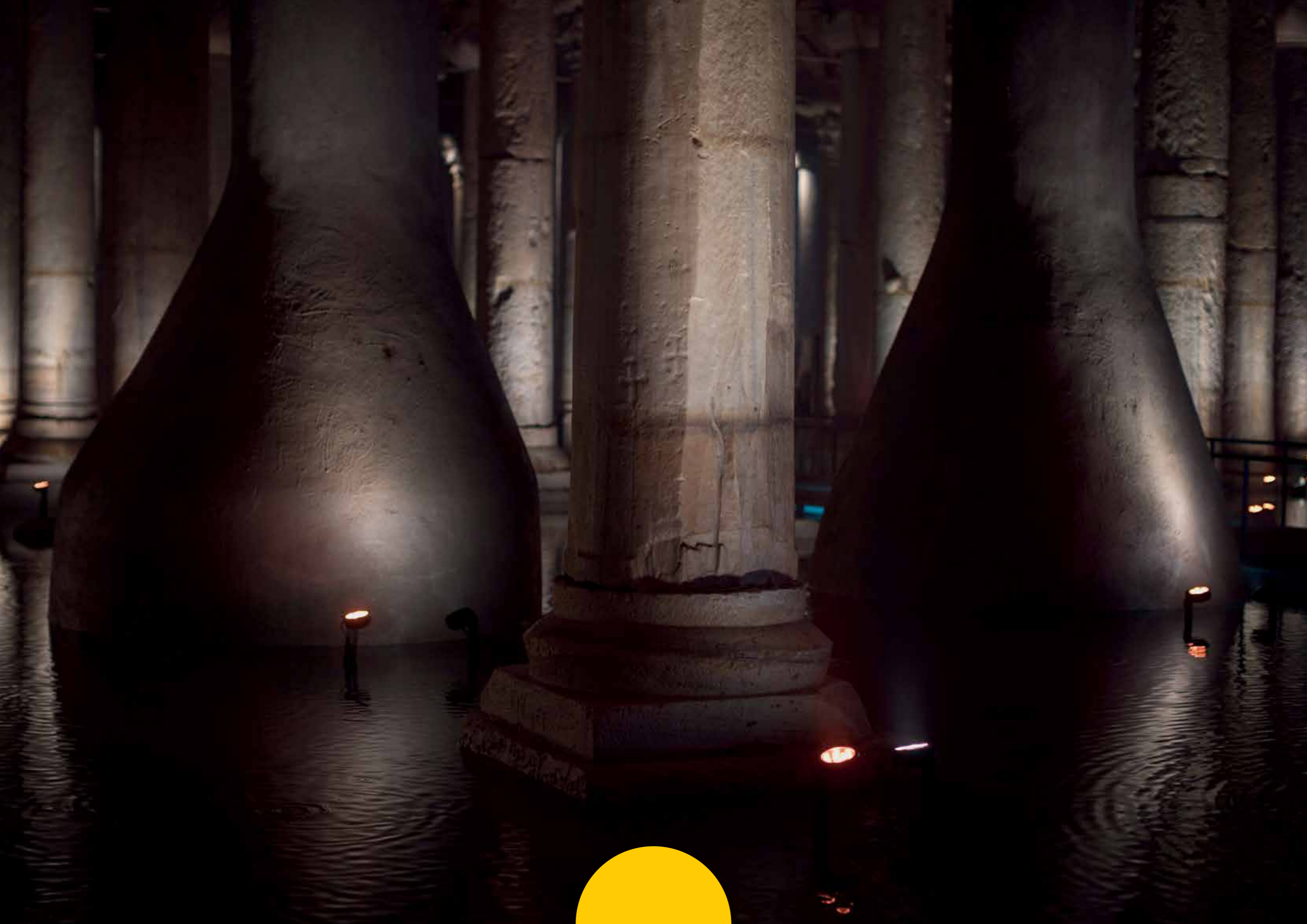

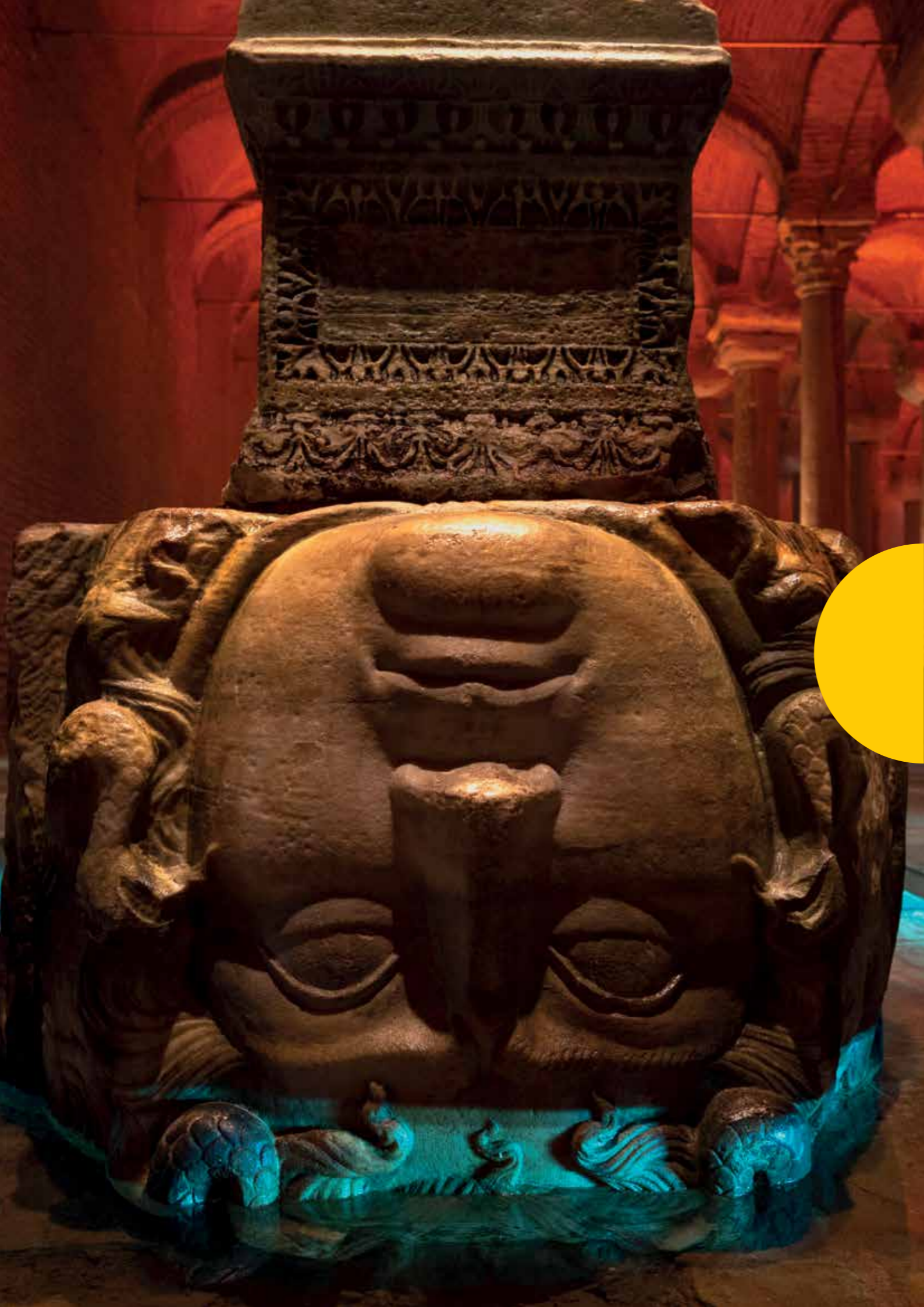

Yerebatan Yeniden Açılırken: "Daha Derine,"

"Dogonlara göre bölgenin ilk mitsel sakinleri
yeraltında kaybolmuş olan negrillolardır:
Yorulmak bilmez demirciler olan bu kişilerin
çekiç sesleri hala duyulabilmektedir."

Mircea Eliade

Demirciler ve Simyacılar

Yaklaşık 1500 yıl önce inşa edilen Yerebatan Sarnıcı zaman ötesi bir mekândır. Zamanını aşan her mekân gibi Yerebatan da kendi zamanı dışına çıktığından beri bir muamma mekândır. Geç antikçağ dünyasında teknik bir ihtiyaç için inşa edilmiş bu yapı, aradan geçen yüzyıllardan sonra salt bir Bizans su sarnıcı olmanın çok ötesine geçmiştir. Şüphesiz geçmiş zamanların bir mekânı ile karşılaşmak bugünün insanını tarihle yüzleştirir. Fakat zamanın ötesine çıkmış, işlevi basitçe kavranamayan tarihi mekânlar insanoğlunun geçmiş algısı üzerinde ruhsal bir tetikleme yapar. Zamana geri dönme ihtimali, hayal gücü ve ruhsallığın kapılarını açar.

Yerebatan, yaşadığımız düzlemde değil onun altında, yerin altındadır. İdrakimizi zorlayan bu yapının başına mutlaka bir şey gelmiş olmalıdır. Yapıldığından bin yıl sonra onu görenler yere batmış bir saray olduğundan şüphe etmektedir. Ortak insanlık ruhsallığımızı göre; böyle muazzam bir şaheser, bir saray muhtemelen lanetlenerek yerin yedi kat altına gönderilmiş olmalıydı.

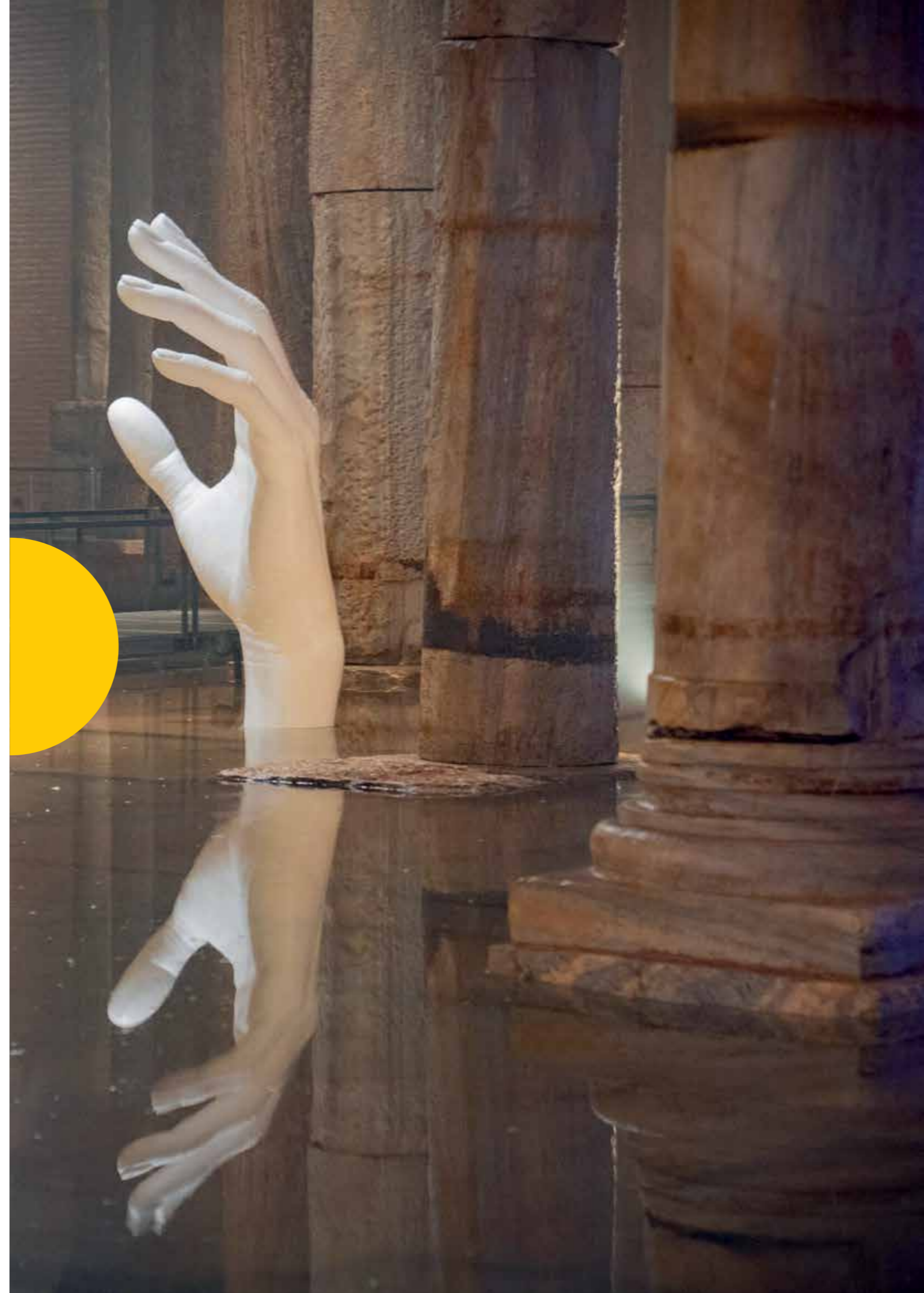

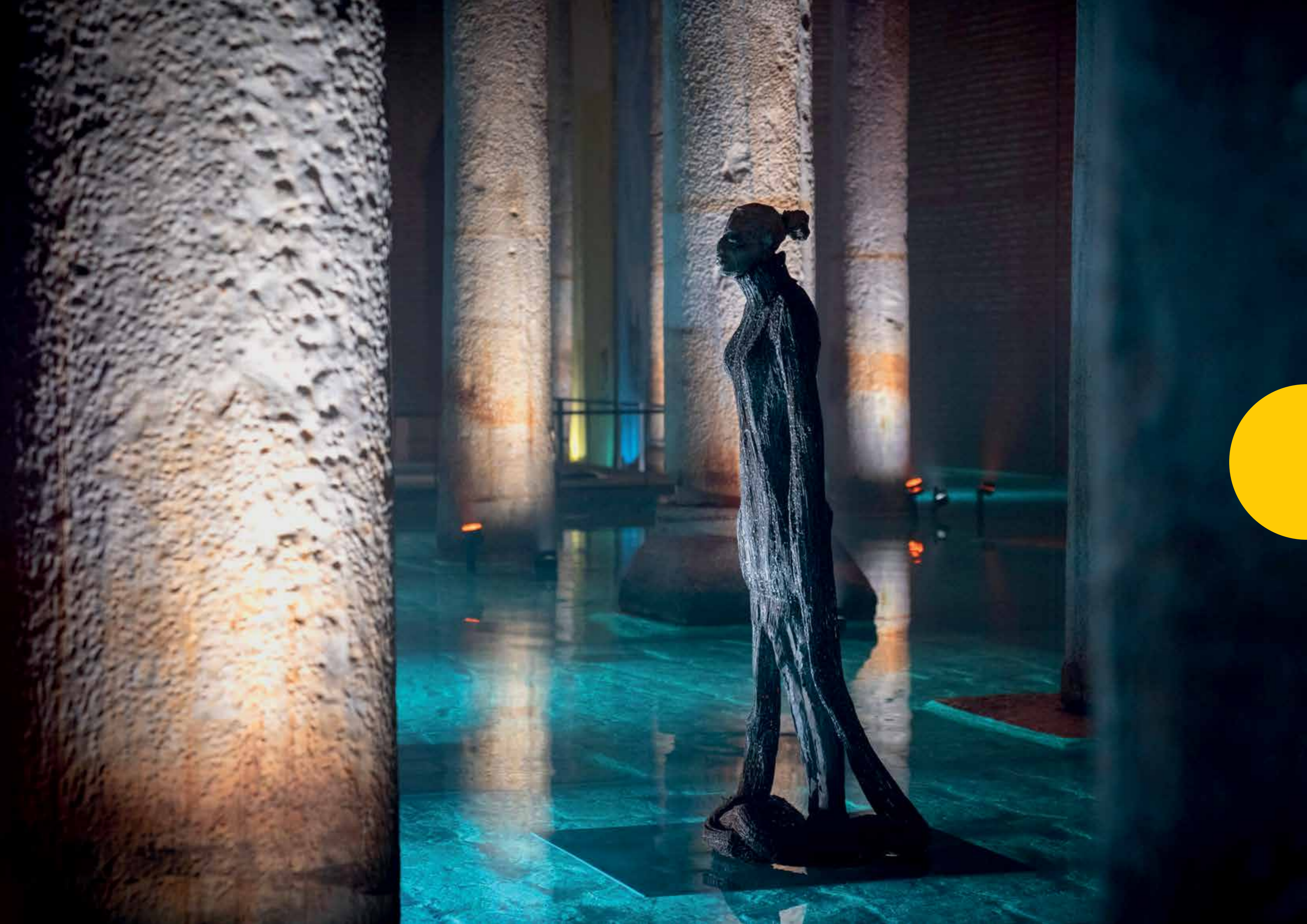
Yerebatan yeraltına kapı açar, sadece zamansal olarak değil düzlemsel olarak da bizi başka boyuta savurur. Yeraltının bilinmezliklerini, karanlıkta kalanlarını, sırlarını saklar. Yeraltı, insanlığın ortak ruhsallığında ana rahmi olarak yaşam öncesinin, ölüm sonrasının ve bilinmezliklerle dolu tekinsizliğin alanıdır. İnsanlığın ortak duygusal hafızasının derinlerini temsil eder. Yeraltının derinlerinde bize ait olan sırlar saklanmıştır, görülmek istenmeyen varlıklar, duyulmak istenmeyen sözcükler oraya gönderilmiştir.

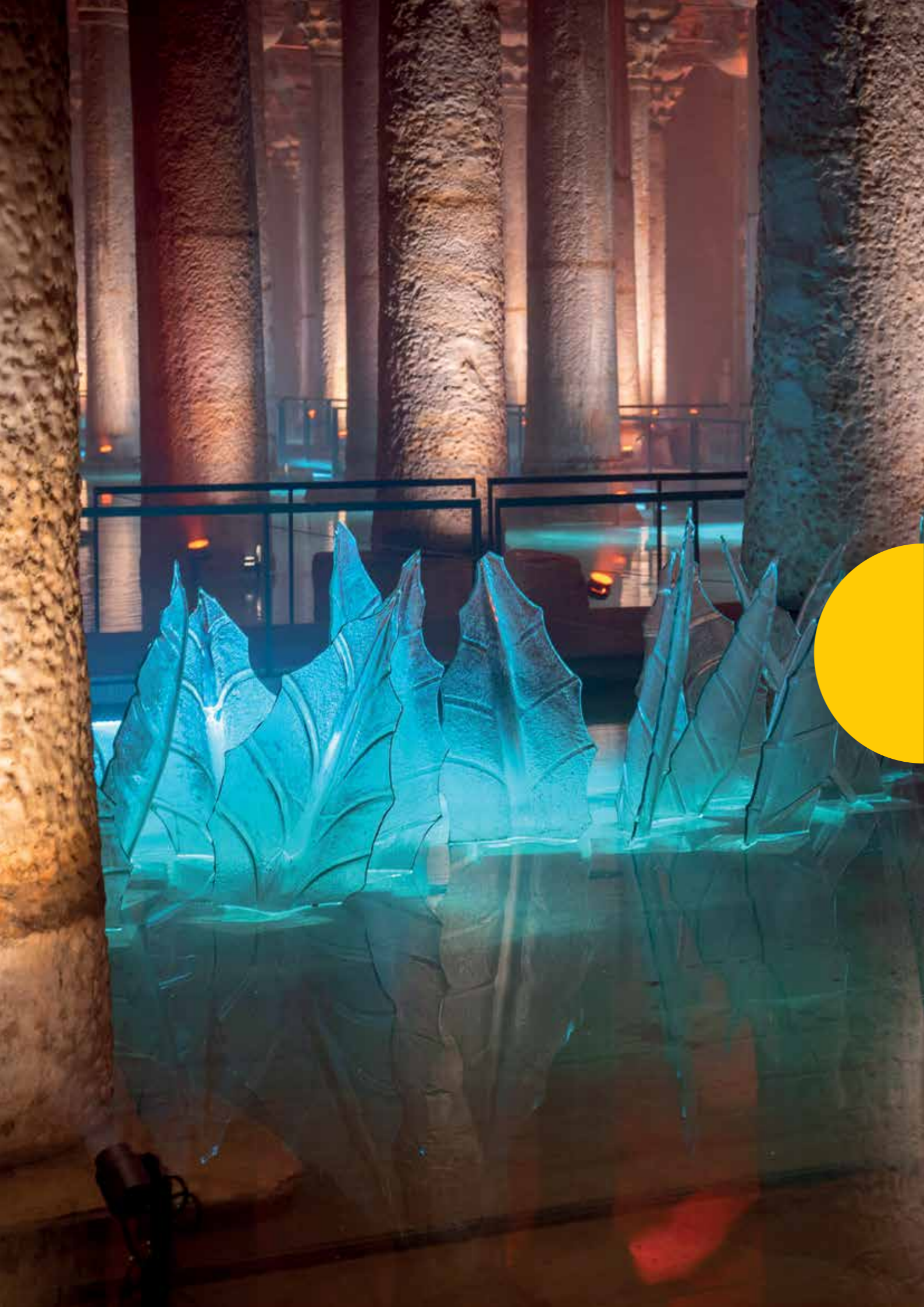
Yerebatan yer üstüne aittir. O ölmemiş, bir ömrün sınırını çoktan aşmış 1500 yaşına dayanmıştır. Yerin altına inip oradan ölümsüzlüğü almış bir kahraman, ömrünü kendi zamanının ötesine taşımış bir efsanedir.

Onunla buluşmak için geldiniz, yeraltına inmeye hazır mısınız? Aşağıda kişisel ve toplumsal ruhsallığımız içinde, Yerebatan'ın kalbinde Medusa sizi bekliyor. Biraz derinlere inelim, kendimizin ve insanlığın “duygusal derinlerine”.

Mahir Polat
Sergi Küratörü

“**Daha Derine**” başlığındaki sergi, Ali Abayoğlu, Yasemin Aslan Bakiri, Berkay Buğdan, Malik Bulut, Aslı İrhan, Jennifer Stei nkamp, Güneş Terkol, Muzaffer Tuncer ve Ozan Ünal’ın yapıtlarını bir araya getiriyor. Aynı zamanda Yerebatan Sarnıcı’nın geçmişten bugüne uzanan hikayesiyle sergiye eşlik eden dijital-video haritalandırma kapsamında eşsiz bir deneyim izleyicilerle buluşuyor. Sanat kolektifi “Decol”ün tasarlayıp uyguladığı bu dijital deneyim, İstanbul’u bir şiir ve izleyicileri bu şiirin anlamına doğru yola çıkaran geminin yolcuları haline getiriyor. İzleyicileri zamanın sınırsız katmanlarına, günümüzden Yunan mitolojisine, İstanbul Boğazi’ndan Karadeniz’e yelken açan mitolojik Argo gemisine davet eden bu deneyim, kadim kent İstanbul’un ortak bilincini merkezine alarak iyileştirici bir yolculuk vaat ediyor. Yerebatan Sarnıcı’nın restorasyonu ile başlayan deneyim; Ulysses ve Odysseia destanlarından, Altın Boynuz’un Marmara sularından Karadeniz’e ulaşan yolculuğuna, Bizans’a su getirme efsanelerinden Osmanlı su yollarına, Medusa’nın Deniz Tanrısı Poseidon ile aşkından İstanbul’un koruyucu tılsımlı sütunlarına kadar uzanıyor ve ziyaretçilerini Medusa ile Şahmaran’ın dansına ortak ediyor. Deneyimi yaratan sanatçılar ise sarnıca yayılan etkileşim boyunca İstanbul’un eski ve yeni tılsımlarını bir araya getiriyor.

Sayılarla Yere Batan Sarıncı

80 bin ton
su depolama kapasitesi

1000 metrekare alan

140 metre uzunluk

65 metre genişlik

336 sütun

40 sütun sırası

2 Medusa başı

52 basamaklı
merdiven

Yerebatan Sarnıcı Müzesi Restorasyon ve Uygulama İŖi
(Ŗubat 2016 - Temmuz 2022)

İstanbul B�y�kŖehir Belediyesi	Yüklenici Firma
Mahir Polat Oktay �zel Merve Gedik AyŖen Kaya Gökhan Bulut Okan Onur Düzgün Serkan Tuncer Zeynep ulha Ayça Nur Saniibrahimođlu AyŖe Nur �zkara Bedel Emre Deniz İnan Deniz YeŖil Dilara �zmen Emine CoŖkun Ertuđrul İkiz G�len Sipahiođlu Güler Emektar Gülizar YaŖar Kerim Altuđ İmge Karapoyraz İrem İsen Mustafa Deniz Kılıç Ođuz iek Sena Yıldız Akg�l Sercan Seçkin Sevgi Güler Songül elik Ŗahan Nuhođlu	Cumhur Alp Uđur Hakan Alp Utku Alp Ömer Kadir KarakuŖ Emre MemiŖ Melih MemiŖ Mehmet Bakır İlhan Ensar İsmailoğlu Can Anıl Kol Duruhan Ayçiçek Mehmet Babat Alper Bing�l Tuncay akıcı Ulubey Atıcı Zeynep AŖılayan �zcan Dursun İbrahim ınar İbrahim Babat İbrahim Genç Ayhan Tibin Mehmet Fariz Babat Furkan Yıldırım Recep Yıldırım Ahmet Narin H�sn� �zkaraca Abdülhamit Nalkıran Evliya Babat Yavuz �zer Zeki Kılıç Recep Ekin Deniz �zer Zahit Yunusgil Ali ınar Hüseyin etin Burhan Kaan KarataŖođlu Arif Sarıhan Mehmet Adıyaman Zekai iek Halil Gezer Murat DurmuŖ Muhammet DurmuŖ Ahmet Pir Atilla Bing�l Yasin DurmuŖ Emirhan DurmuŖ K�rŖat G�rtaŖ �zden Hız �zg�r Erarslan Sena Ertek Birg�l Akay
Kitapçık	

Yerebatan Sarnıcı
Daha Derine

Temmuz 2022,
İstanbul

Metin
İBB Miras Ekibi

Fotođraflar
Ŗahan Nuhođlu
Ođuz iek

Tasarım
Fika İstanbul

Baskı
12. Matbaa
İbrahim Karaođlanođlu Cad. No. 35
34418 Kağıthane, İstanbul
T. +90 212 281 25 80
info@onikincimatbaa.com
Certificate No: 46618

iBB
MİRAS